

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 36

FÖRSTA KAMMAREN

1970

3—6 november

Debatter m. m.

Tisdagen den 3 november

	Sid.
Minnesord över herr Carlsson, Oscar	5

Onsdagen den 4 november

Riktlinjer för lots- och fyrväsendets organisation	7
Omorganisation av statens järnvägars resebyråverksamhet	10
Beskattningen av pensions- och kapitalförsäkringar	12
Realisationsvinstbeskattningen vid försäljning av aktier och fastigheter	16
Om studiesocialt stöd till ungdom i yrkesutbildning	20
Om en efter arbetstagarens ålder variabel semestertid	22
Om rätt för person med partiell förtidspension att tillgodoräkna sig ATP-poäng	25
Om höjning av vissa äldre livräntor	30
Ersättningen inom sjukförsäkringen till privatpraktiserande läkare	31
Om obligatorisk varningsanordning på backande lastbil	37
Om rätt att anlita valfri resebyrå vid resa i statens tjänst	39

Torsdagen den 5 november

Svar på enkel fråga av herr Karlsson, Ove, (s) om vidgad rätt till avdrag för förhöjda levnadsomkostnader för den som arbetar i storstad men bor kvar i utflyttningsområde	42
Meddelande ang. enkla frågor:	
av herr Österdahl (fp) ang. den statliga kreditgarantin för jordbrukets rationalisering	44
av herr Wallmark (m) ang. representanterna för de studerande i fakultetsberedningen för de tekniska vetenskaperna	44

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 4 november	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 143, ang. riktlinjer för lots- och fyrväsendets organisation och för statliga sjöfartsavgifter	7
— nr 144, ang. omorganisation av statens järnvägars resebyråverksamhet	10
Bevillningsutskottets betänkande nr 48, om beskattningen av pensions- och kapitalförsäkringar	12
— nr 50, ang. försäljningen av mellanöl, m. m.	16
— nr 52, ang. realisationsvinstbeskattningen vid försäljning av aktier och fastigheter	16
Bankoutskottets memorial nr 55, ang. vissa frågor i samband med övergången till beslutad personalorganisation för enkammarriksdagen	20
Andra lagutskottets utlåtande nr 55, ang. utbetalningen av förlängt barnbidrag och studiebidrag	20
— nr 56, om studiesocialt stöd till ungdom i yrkesutbildning	20
— nr 57, om införande av en särskild rehabiliteringsförsäkring ..	21
— nr 58, om en omsorgslag för handikappade	22
— nr 59, om ökat stöd åt unga handikappade	22
— nr 60, om en efter arbetstagarens ålder variabel semestertid..	22
— nr 61, om rätt för person med partiell förtidspension att tillgodoräkna sig ATP-poäng	25
— nr 62, om höjning av vissa äldre livräntor	30
— nr 63, ang. lagstiftningen om arbetarskydd m. m.	31
— nr 64, ang. ersättningen inom sjukförsäkringen till privatpraktiserande läkare	31
— nr 65, ang. bostadsbidrag till värnpliktiga	37
Tredje lagutskottets utlåtande nr 58, om ett förenklat förfarande i vissa vattenmål	37
— nr 59, om en översyn av reglerna för kommuns skyldighet att ersätta strömfallsägare för förlorad fallhöjd vid ytvattentäkt	37
— nr 61, om obligatorisk varningsanordning på backande lastbil	37
— nr 62, ang. rätten att driva tillfällig handel med livsmedel och blommor	38
— nr 63, om deklARATION av tvättmedels fosfathalt	38
— nr 65, om ändring av bestämmelserna om införsel av djur ..	38
— nr 66, om effektivare skydd för fridlysta djur	38
— nr 67, om förbud mot nöjesjakt	38
— nr 69, om rätt att anlita valfri resebyrå vid resa i statens tjänst	39
— nr 70, om lagstadgat skydd för landskapsbilden vid skogsavverkning	40
Jordbruksutskottets utlåtande nr 37, om vissa åtgärder för att öka bestånden av lax och havsöring	41

	Sid.
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 49, om bättre möjlig- heter till rörelseträning för åldringar och rörelsehindrade	41
— nr 50, om en inventering av rehabiliteringsbehovet, m. m.	41
— nr 51, om skrotningsavgift på bilar samt om slopande av ex- portförbudet på järnskrot	41
— nr 52, om sammanträdesersättning till suppleant i statligt läns- organ	41
— nr 53, om en samordnad forskning angående tätorternas tra- fikproblem	41
— nr 54, ang. skolungdomsutbytet	41
— nr 55, om bostadstillägget för pensionärer m. m.	41

Tisdagen den 3 november

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Herr **TALMANNEN** yttrade:

En plats på Värmlandsbänken står tom. Oscar Carlsson i Säffle har i söndags avlidit. Han var sedan 16 år medlem av denna kammare och 69 år gammal. Han hade sin verksamhet under de senaste åren förlagd till allmänna beredningsutskottet och första lagutskottet, förut hade han varit verksam i bevillningsutskottet.

Hans kanske största insats ägde rum på det kommunala planet. Han var i många år ordförande i stadsfullmäktige i Säffle, han var landstingsman och ledamot av förvaltningsutskottet, direktionsordförande för Säffle lasarett och ordförande i HSB. Hans intresse var huvudsakligen inriktat på sjukvårdsfrågor.

Här i riksdagen har vi väl inte ofta hört hans röst från talarstolen, men hans insatser i utskott var trogna och skickliga. Han var en försynt och en stilla man som inte syntes så mycket utåt, men han var en värdefull medlem av denna kammare, och jag är övertygad om att han här i vår krets efterlämnar många vänner på grund av sitt vänsälla väsen. Första kammaren lyser frid över Oscar Carlssons minne!

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Herr *Hernelius* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollet för den 23 nästlidne oktober.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Härmed anhåller jag om ledighet från riksdagens arbete under tiden den 4 november—den 9 december för att som Kungl. Maj:ts ombud deltaga i Förenta Nationernas generalförsamling.

Gävle den 2 november 1970

Yngve Möller

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 345, till Konungen med anledning av motioner angående beskattningen av multinationella företag m. m.

Föredrogos och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 158, med förslag till lag om ändring i jordabalken, m. m.;

nr 161, med förslag till lag om ändring i lagen (1962: 270) om äganderättsutredning, lagfart och sammanläggning av fastigheter i vissa fall;

nr 176, med förslag till lag om ändring i lagen (1950: 596) om rätt till fiske; och

nr 177, med förslag till lag om ändring i religionsfrihetslagen (1951: 680).

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 143 och 144, bevillningsutskottets betänkanden nr 48, 50 och 52, bankoutskottets memorial nr 55, andra lagutskottets utlåtanden nr 55—65, tredje lagutskottets utlåtanden nr 58, 59, 61—63, 65—67, 69 och

70, jordbruksutskottets utlåtande nr 37 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 49—55.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 150, med förslag till lag om arbetstid m. m. i husligt arbete;

nr 155, angående överlåtelse av två fastigheter i Långsele kommun;

nr 157, med förslag till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822) m. m.;

nr 160, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370), m. m.;

nr 163, med förslag till lag om fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen (1963:268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete;

nr 164, med förslag till lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965:274), m. m.; och

nr 179, angående ökning av garantin för exportkredit.

Anmäldes och bordlades följande motioner:

nr 1301, av herr *Ernulf*, i anledning av skrivelse från talmanskonferensen med överlämnande av en från konstitutionsutskottet inkommen skrivelse med förslag till ny riksdagsstadga; och

nr 1302, av herr *Mårtensson*, i anledning av skrivelse från talmanskonferensen med överlämnande av en från konstitutionsutskottet inkommen skrivelse med förslag till ny riksdagsstadga.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.08.

In fidem

Bengt Lambe

/Solveig Gemert

Onsdagen den 4 november

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Lokander* för tiden från och med den 3 till och med den 30 november på grund av ett från honom inkommet, nu uppläst läkarintyg, utvisande att han till följd av magbesvär vore sjukskriven för tiden till och med sistnämnda dag.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 150, med förslag till lag om arbetstid m. m. i husligt arbete.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 155, angående överlåtelse av två fastigheter i Långsele kommun.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 157, med förslag till lag om ändring i naturvårdslagen (1964: 822) m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 160, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370), m. m.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 163, med förslag till lag om fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen (1963: 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete; och

nr 164, med förslag till lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274), m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 179, angående ökning av garantin för exportkredit.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet motionerna nr 1301 och 1302.

Ang. riktlinjer för lots- och fyrväsendets organisation

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för lots- och fyrväsendets organisation och för statliga sjöfartsavgifter jämte motioner.

I propositionen nr 119 hade Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 april 1970, berett riksdagen tillfälle att avgiva yttrande över de av departementschefen förordade allmänna riktlinjerna för lotsningsverksamheten m. m. samt för bestämning av kostnadsansvar och avgifter för sjöfarten.

I propositionen hade angivits riktlinjer för lotsningsverksamheten. Servicenivån skulle primärt anpassas till efterfrågan med beaktande av säkerhetskrav och internationella överenskommelser. En ordning, som i princip innebure lotsfrihet, skulle införas. Lots tvång avsågs dock gälla för fartyg med farlig last och för fartyg i allmänhet i svårnavigabla farvatten, varvid förut-sattes undantag för mindre fartyg. Huvudmannaskapet för lotsningen med undantag för Väneren borde liksom hittills åvila staten.

Ang. riktlinjer för lots- och fyrväsendets organisation

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 1215, av herr *Olsson, Manne*, och II: 1421, av herr *Andersson* i Södertälje,

dels de likalydande motionerna I: 1218, av herr *Schött*, och II: 1428, av herr *Oskarson*,

dels de likalydande motionerna I: 1219, av herr *Wallmark*, samt II: 1426, av herrar *Hedin* och *Wennerfors*,

dels de likalydande motionerna I: 1220, av herr *Wallmark*, samt II: 1430, av herr *Wennerfors* och fru *Mogård*,

dels de likalydande motionerna I: 1221, av herr *Österdahl*, och II: 1429, av herr *Sellgren*,

dels motionen I: 1254, av herr *Jacobs-son, Gösta*,

dels motionen II: 1422, av herr *Rosqvist*,

dels ock motionen II: 1427, av fru *Jonäng* och herr *Eriksson* i Bäckmora.

I motionerna I: 1215 och II: 1421 hade yrkats, att riksdagen i yttrande över propositionen skulle uttala, att lotstväng borde föreligga i Mälaren och Södertälje kanal för fartyg med farlig last oavsett fartygens storlek och att riksdagen skulle uttala, att lotstväng borde föreligga för sträckan Landsort—Södertälje för fartyg med farlig last.

I motionen I: 1254 hade föreslagits, att riksdagen skulle i anslutning till propositionen uttala, att lotsplikten principiellt borde bibehållas, att vid nedläggandet av lotsplatser sjösäkerhetskraven måste vara avgörande samt att vad i motionen anförts om lotsorganisationen måtte beaktas. Vidare hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att lotsuppassningsställena i Ystad och Åhus skulle bibehållas. Slutligen hade yrkats, att riksdagen skulle besluta, att rätten för hamnarna att hålla egna hamnlotsar skulle bibehållas.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 1218 och II: 1428,

2. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 1215 och II: 1421, I: 1219 och II: 1426, II: 1422 samt I: 1254, sistnämnda fyra motioner i vad de avsåge bestämmelser för lotsning,

3. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 1220 och II: 1430,

4. att riksdagen måtte avslå motionen II: 1427,

5. att riksdagen måtte avslå motionen I: 1254 i vad den avsåge lotsplatser, vissa lotsuppassningsställena och lotsorganisationen i övrigt,

6. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 1219 och II: 1426 samt II: 1422 i vad de avsåge omorganisation av den lokala sjösäkerhetstjänsten och inrättande av sjösäkerhetsnämnder m. m.,

7. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 1219 och II: 1426 i vad de avsåge sjöfartsavgifternas storlek,

8. att riksdagen måtte avslå motionen I: 1254 i vad den avsåge bibehållandet av rätten för hamnarna att hålla egna hamnlotsar,

9. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 1221 och II: 1429,

10. att riksdagen som sin mening måtte ge Kungl. Maj:t till kännna vad utskottet i utlåtandet anförd rörande de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 april 1970 förordade allmänna riktlinjerna för lotsningsverksamheten m. m. samt för bestämning av kostnadsansvar och avgifter för sjöfarten.

Herr **JACOBSSON, GÖSTA**, (m):

Herr talman! Som motionär kan jag inte låta detta viktiga ärende gå spårlost förbi.

Jag har länge hyst betänkligheter mot den nedbantning av lotsväsendet som har kommit till stånd och som nu också skall fortsätta. Jag har även reagerat mot den målsättning som man angivit för dessa ändringar i lotsorganisationen, nämligen en efterfrågeanpassad servicenivå. Den primära målsättningen bör enligt min uppfattning i stället vara att lotsväsendet skall tillgodose

Ang. riktlinjer för lots- och fyrväsendets organisation

högt ställda anspråk i fråga om sjösäkerhet för fartygen och deras besättningar, deras passagerare och lasterna. Det är sjösäkerheten som måste dominera hela tänkandet på detta område. Sjösäkerheten kräver en fullvärdig lotsorganisation med skickliga och ansvarsmedvetna lotsar på de platser, där sjöfart förekommer.

Jag är medveten om att Kungl. Maj:t redan i propositionen har velat begränsa nedbantningen i fortsättningen. Man lägger ansvaret hos Kungl. Maj:t i stället för som tidigare hos sjöfartsstyrelsen. Statsutskottet understryker också att en viss återhållsamhet bör iakttas. Det är bra i och för sig men jag menar att riksdagen bort ännu starkare uttala sina betänkligheter. Jag skall för övrigt, herr talman, inskränka mig till att här endast peka på ett par konkreta fall, som gäller Skånekusten, alltså södra lotsdistriktet. Jag vill betona nödvändigheten av att lotspassningsställen i Ystad och Åhus, vilka man avser att successivt indraga, bibehålls. Annars skulle det bli en stor lucka i lotsbevakningen. Fartygen skulle få ta lotsantingen i Trelleborg eller i Karlshamn, och hela kusten i övrigt skulle vara utan lotspassning. Det är här mycket farliga farvatten, inte minst vid Sandhammaren. Lotsstationen i Simrishamn nedlades ju den 1 november 1968, något som nog från sjösäkerhetssynpunkt varit mindre lyckligt.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till motionen I: 1254.

Herr OLSSON, MANNE, (s):

Herr talman! Bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 119 innebär att lotsfrihet införs. Lotstväng avses dock gälla för fartyg med farlig last och för fartyg i svårnavigabla farvatten, varvid förutsätts undantag för mindre fartyg.

Situationen i Mälaren, Södertälje kanal och inloppet från Landsort till Södertälje har aktualiserat motionen nr 1215 i denna kammare och motionen

nr 1421 i medkammaren. Vi framhåller i de båda motionerna den stora betydelse Mälaren har som sötvattentäkt för de mycket befolkningsrika kommunerna kring Mälaren. Samtliga kommuner har vid olika tillfällen aktualiserat skyddet mot förorening av Mälaren och på olika sätt medverkat till förebyggande åtgärder. Himmersfjärdobjektet med en samlad avloppsreningsanläggning för stora delar av Mälalområdet är ett exempel. I avvaktan på detta verk har provisoriska anläggningar fått göras, bl. a. i Södertälje, trots att en anslutning väntas ske inom en femårsperiod.

Min egen ännu verkande kommun har dömts att utöka sin reningsanläggning med närsaltreduktion — det s. k. tredje steget. Avloppsvattnet mynnar ut i Gripsholmsviken. Där har vattnet en fosfatmängd av 0,34 kilogram per kvadratmeter och år. Den fosfatmängd som tillförs med vårt avloppsvatten beräknas till 0,04 kilogram per kvadratmeter och år. Anläggningskostnaden för närsaltreduktionen uppgår till cirka 700 000 kronor och driftkostnaden till 45 öre per kubikmeter förbrukat vatten, sedan avdrag gjorts för statsbidrag till anläggningen.

Jag nämner detta endast som ett exempel på kostnader för kommunerna för skydd mot förstörelse av Mälarens vatten. Om ett fartyg, även mindre sådant, med farlig last drabbas av en olyckshändelse så att lasten går över bord, kan oersättliga skador uppstå som det blir svårt att reparera.

Den 29 april i år väckte vi dessa motioner. Den 3 maj var det ett program i TV 2 som behandlade trafiken på Mälaren. Man skildrade i TV-programmet bl. a. situationen i Västerås hamn, där fartyg med olja och bensin gick upp. Det var inga supertankers utan fartyg på endast 500 ton, men detta betraktades som mycket farligt. Den skildring som gavs av riskerna var hemsk. Inte bara dricksvattnet var hotat utan hela Mälarnaturen.

Ang. omorganisation av statens järnvägars resebyråverksamhet

Hur ser utskottet på de frågor som vi tagit upp i nämnda motioner? Jo, utskottet finner motionärernas förslag i och för sig beaktansvärda. Enligt propositionen är avsikten, framhåller utskottet, "att en straffsanktionerad lotsplikt skall föreligga för tankfartyg och andra fartyg med allmänfarlig last i svårnavigabla farvatten. Sjösäkerhets-synpunkter talar sålunda, också enligt propositionen, för att lotstväng införes t. ex. vid fart i trånga farleder, i hamninlopp och i farleder med intensiv trafik." I exemplen nämns Södertälje kanal. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t vid meddelande av bestämmelser rörande lotsplikten och med ledning av lotsorganisationsutredningens synpunkter härvidlag närmare klarlägger avgränsningen av lotsplikten med avseende å fartygs storlek m. m. "Utskottet finner det angeläget att så sker samt förutsätter vidare att vid avgränsningen miljö- och säkerhetsaspekterna tillmäts stor betydelse."

Att utskottet skulle understryka vad motionärerna sagt kunde man inte förvänta. Vad utskottet anfört om motionerna I: 1215 och II: 1421 är ändå så positivt att jag kan instämma i utskottets förväntningar. Därest säkerheten och miljövardssynpunkterna ej beaktas, såsom motionärerna avsett, vet jag att nya motioner kommer att väckas i dessa angelägenheter.

Herr talman! Jag har inget yrkande.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Ett enhälligt utskott står bakom det enligt min mening förnämliga utlåtande som vi nu diskuterar. Även om de motioner som väckts i det här ärendet inte har tillstyrkts, så tror jag att motionärerna själva inte kan bortse från att deras önskemål i viss mån har beaktats. Man kan till och med säga att så var förhållandet redan i den proposition som föranledde motionerna.

Jag anser mig inte behöva ta upp nå-

gon längre diskussion i den här frågan men vill peka på att utskottet på olika punkter understrukt vikten av att man vid bedömningen av vilka lotsplatser som skall indragas och även i övrigt tar hänsyn inte enbart till ekonomiska frågor utan också till säkerhetssynpunkter, till miljöproblemen, till kustbevakningsfrågorna och många andra frågor.

Statsutskottets majoritet anser att Kungl. Maj:t i propositionen behandlat ärendet på ett föredömligt sätt. Utskottet har också understrukt vikten av att de synpunkter som här nämnts beaktas. Faktum är ju också att Kungl. Maj:t ännu inte har tagit ställning i en del frågor, utan skall göra det i framtiden. Vi har därför inte ansett oss kunna tillstyrka motionerna, särskilt som ju — som jag sade — de synpunkter som framförs i dem i viss mån redan beaktats.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen I: 1254; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. omorganisation av statens järnvägars resebyråverksamhet

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 144, i anledning av motion angående omorganisation av statens järnvägars resebyråverksamhet.

I motionen II: 852, av herr *Wennerfors*, hade yrkats, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla, att frågan om att omorganisera SJ:s resebyråverksamhet till aktiebolag måtte bliva föremål för utredning.

Ang. omorganisation av statens järnvägars resebyråverksamhet

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte avslå motionen II: 852.

Reservation hade avgivits av herrar *Bohman* (m), *Virgin* (m), *Nordstrandh* (m) och *Cassel* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionen II: 852 som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anförda beträffande utredning om en omorganisation av SJ:s resebyråverksamhet.

Herr **STRANDBERG** (m):

Herr talman! Föreliggande utlåtande berör en motion, vari yrkas på en omorganisation av SJ:s resebyråverksamhet till aktiebolag.

Utskottet säger att vissa skäl talar för ett överförande av SJ:s resebyråverksamhet till bolagsform. Utskottet tillägger att härmed sammanhängande frågor synes dock böra bedömas i ett större sammanhang och hänvisar till affärsverksutredningen, vars förslag för närvarande prövas i Kungl. Maj:ts kansli. Utskottsmajoriteten anser således att motionen icke nu skall föranleda någon särskild utredning utan vill avvakta affärsverksutredningens resultat.

Mot detta föreligger en reservation, som kanske i första hand baseras på att detta är en fråga, som SJ självt har tagit upp. Det framgår av utskottsutlåtandet på sidan 1, att SJ redan i januari 1966 begärde hos Kungl. Maj:t att få omorganisera resebyråverksamheten inom SJ till aktiebolagsform. Många skäl talar för att detta skulle vara en riktig framtida lösning. Nu åberopar SJ i sitt remissyttrande denna framställning från 1966. Även Svenska resebyråförbundet tillstyrker föreliggande motionsyrkande.

Reservanternas har då tyckt att i denna ganska begränsade fråga, där vi ju

ändå synes ha uppnått enighet inom utskottet om att många skäl talar för att det är rimligt att bilda detta bolag, skall man inte behöva vänta ytterligare ett eller ett antal år på de bedömningar som kommer att göras efter det att affärsverksutredningen är helt prövad. Reservanternas vill att man redan nu tar itu med denna fråga. Vi yrkar därför på att en utredning snarast måtte komma till stånd.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **PERSSON, FRITZ**, (s):

Herr talman! Herr Strandberg har i sitt anförande angett de skäl som legat till grund för utskottets ställningstagande.

Statens järnvägar hemställde redan år 1966 om bemyndigande att omorganisera resebyråverksamheten. Kungl. Maj:t biföll emellertid inte den framställningen. Den omständigheten gör att det nu kan finnas anledning att vänta med ett ställningstagande. Jag förmodar att skälet för Kungl. Maj:ts avslag var detsamma som det utskottsmajoriteten har anförts, nämligen att denna fråga bör prövas i ett större sammanhang. Härtill kommer att affärsverksutredningens betänkande, där dessa frågor berörs, nu föreligger och efter att remissyttranden har inhämtats från olika organ är föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Det finns enligt utskottsmajoritetens mening ingen anledning att här rycka ut en verksamhet ur det stora sammanhanget. Utskottet anser därför att vi i denna fråga bör vänta med ett ställningstagande.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefatta-

Ang. beskattningen av pensions- och kapitalförsäkringar

des i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. beskattningen av pensions- och kapitalförsäkringar

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 48, med anledning av motioner om beskattningen av pensions- och kapitalförsäkringar.

Till behandling i ett sammanhang hade bevillningsutskottet förehåft följande motioner:

1) de likalydande motionerna I: 17, av herr *Jansson, Paul*, och II: 20, av fru *Holmqvist*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, att 53 § 4 mom. kommunalskattelagen och 6 § 4 mom. förordningen om statlig inkomstskatt skulle erhålla i motionerna angiven lydelse, vilket förslag syftade till att undanröja möjligheterna till skattemässigt förmånliga inkomstöverföringar till barn eller andra genom sådana överlåtelser av P-försäkringar som skedde i form av gåva eller i avsikt att fullgöra avtal om familjerättsliga underhållsbidrag;

2) de likalydande motionerna I: 219, av fru *Lundblad, Grethe*, och herr *Larsson, Åke*, samt II: 258, av herr *Bergqvist m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en genomgripande översyn av beskattningsreglerna för P- och K-försäkringar med utgångspunkt från strävandena att åstadkomma ekonomisk jämlikhet i samhället;

3) motionen II: 935, av herr *Wennerfors*, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära att punkten 1 åttonde stycket av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen kompletterades med i motionen infört stadgande, vilket förslag innebure, att som P-försäkring också skulle anses tjänstepensionsförsäkring, som enligt

avtal upphörde eller nedsattes från och med den månad, då den försäkrade fyllde 67 år, och vars årsbelopp icke överstege fem gånger basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring vid den tidpunkt då försäkringen tecknades.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

A) med anledning av motionerna I: 17 och II: 20 samt I: 219 och II: 258 i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning rörande beskattningen av pensions- och kapitalförsäkringar i enlighet med vad utskottet anfört;

B) avslå följande motioner i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört och hemställt, nämligen

1) motionerna I: 17 och II: 20,

2) motionerna I: 219 och II: 258

samt

3) motionen II: 935.

Reservationer hade anförts

1) av herrar *Gösta Jacobsson* (m), *Karl Pettersson* (m) och *Enarsson* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits;

2) av herrar *Gösta Jacobsson* (m), *Karl Pettersson* (m) och *Enarsson* (m), vilka ansett, att utskottet bort under B 3 hemställa, att riksdagen måtte med anledning av motionen II: 935 i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning av frågan om en utvidgning av det skatterättsliga pensionsförsäkringsbegreppet i enlighet med vad i motionen anförts.

Herr **JACOBSSON, GÖSTA**, (m):

Herr talman! Det finns två reservationer vid detta betänkande. Reservationerna har självfallet ingenting att erinra mot att en utredning på sätt bevillningsutskottet har föreslagit tillsätts med uppgift att överse bestämmelserna om beskattningen av pensionsförsäkringar, s. k. P-försäkringar, och kapitalförsäkringar, s. k. K-försäkringar, i syfte att förhindra möjligheterna till skatteflykt.

Ang. beskattningen av pensions- och kapitalförsäkringar

I fråga om klämman i utskottets belänkande står reservanterna i reservation 1 alltså på samma linje som utskottsmajoriteten. I denna del föreligger ingen oenighet. Vad som skiljer oss åt är motiveringen.

Reservanterna vill för sin del understryka det samhällsekonomiska värdet av det frivilliga försäkringssparandet, dubbelt värdefullt på grund av det avtagande hushållssparandet. Detta bör befrämjas på samma sätt som hittills. De premier som inbetalas genom försäkringssparandet blir på sätt och vis steriliserade, i vilket fall som helst så undanhålls de den löpande konsumtionen. I motsättning härtill synes utskottsmajoriteten mena att den omständigheten, att på senare tid den allmänna försäkringen byggts ut genom statens försorg, gör att det enskilda försäkringssparandet inte längre är önskvärt utan tvärtom närmast obehövt. Utifrån denna utgångspunkt bör enligt utskottsmajoritetens mening gällande bestämmelser, vilka i sin nuvarande skattemässiga utformning gynnar försäkringstagaren och erbjuder möjligheter till skatteflykt, göras till föremål för översyn. Vad är då skatteflykt? Det vill förefalla som om majoriteten menar — för att spetsa till problemställningen — att varje försäkring som tages för annan person som förmånstagare är att betrakta som skatteflykt och därför också är en mycket suspekt sak. Det talas om att man via försäkringsavtal kan uppnå inte avsedda lättnader i beskattningen. Jag tror att det trots utbyggnaden av det statliga försäkringsskyddet finns behov av privata försäkringar, t. ex. änkepensioner och pensionsförsäkringar för handikappade. Det behövs en komplettering av samhällets och arbetsmarknadens grundskydd.

Man säger sig vilja åstadkomma ekonomisk jämlikhet i samhället genom att lägga hinder i vägen för nuvarande former för försäkringssparande. Jag tyc-

ker att det är ett något förbluffande utslag av jämlikhetstänkandet.

Motionärerna är för sin del inne på tanken att en ny lagstiftning i ämnet bör resultera i att försäkringstagaren rätteligen bör betala skatt på utgående försäkringsförmåner i stället för den förmånstagare som får beloppet. Motionärerna tror att det alltid är den förre som har den högsta progressivitet och vill rikta sig mot detta.

Jag frågar än en gång: Är all pensionsförsäkring skatteflykt? Det förefaller nästan som om utskottsmajoriteten menar detta. I utskottet fick jag påskrivet när jag berättade att jag vid min dotters födelse för 27 år sedan tecknade en pensionsförsäkring. Den stolte fadern hade alltså, tycks man mena, skumma planer på skatteflykt redan för 27 år sedan, långt innan ordet skatteflykt var uppfunnet. Pensionsförsäkringen skulle nämligen börja utgå redan fr. o. m. det år då min dotter fyllde 26 år. Till saken hör att det utfästa pensionsbeloppet endast var 650 kronor om året. Det var alltså ingen storkapitalistisk penningplacering från min sida, utan premien motsvarade ungefär vad jag tyckte att jag hade råd med. Min tanke var att min dotter skulle behöva litet egna pengar när hon gifte sig.

I utskottet fick jag höra att man hade allvarliga betänkligheter mot mitt handlande. Det var något högst betänkligt att pensionera någon redan vid 26 års ålder.

Jag har velat nämna detta som ett exempel på den något snäva syn man inom utskottsmajoriteten anlägger på dessa frågor. I motsats till utskottsmajoriteten anser jag att de nuvarande formerna för försäkringssparande, med avdragsrätt för försäkringspremierna vid inkomstbeskattningen, i och för sig är bra och värdefulla. Skatten utgår sedan på pensionen när den betalas ut. Jag anser att ingenting bör ändras i den delen. Man bör inskränka sig till

Ang. beskattningen av pensions- och kapitalförsäkringar

att vidtaga sådana åtgärder att de krypthål, som kan finnas för obehöriga lättnader i beskattningen, täpps till.

Till sist vill jag erinra om att försäkringsbolagen själva från och med den 1 juli i år har antagit en ny skärpt policy på detta område. De har vidtagit åtgärder för att förhindra att pensionsförsäkringssparande används på otillbörligt sätt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 och, utan närmare motive-ring, även till reservation 2.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Jag tror inte ens att herr Gösta Jacobsson har missförstått oss i utskottet när vi skämtat om pensionering vid 26 års ålder. Inom majoriteten har vi trots skämtet hävdat att 26 år är en för tidig pensionsålder. Ingen vill väl att man skall ha en så låg pensionsålder. För att man över huvudet taget skall kunna tala om pensionsförsäkring bör det gälla en betydligt högre ålder. Annars är för övrigt premien inte avdragsgill numera.

Vi skämtade i utskottet om herr Jacobssons försäkring, och jag vill intyga att ingen i utskottet på allvar har velat anklaga herr Jacobsson för att ha haft några skumma skatteflyktsplaner. Jag tror att det var den stolte fadern som vid dotterns födelse beslöt att avsätta 650 kronor om året. Den summan rymms nästan inom det försäkringsavdrag på 500 kronor som även i dag är avdragsgillt för alla människor vid deklarationen. I detta fall har det inte heller blivit någon skatteflykt, ty jag förmodar att när herr Jacobssons dotter skall skatta för de belopp hon får från pensionsförsäkringen har hon kanske större inkomster än vad herr Jacobsson hade när hon föddes. Troligen blir därigenom skatten på dessa pengar högre. Det är en tröst som vi har när det gäller nästan alla pensionsförsäkringar. Men det är inte alla som har varit så hyggliga som herr Jacobsson och

nöjt sig med att teckna försäkringar för 650 kronor om året. Det finns de som har tecknat försäkringar för 600 000 kronor om året, och även engångsbelopp på 15 miljoner har förekommit. Sådana belopp måste nog betraktas på annat sätt än de 650 kronor som herr Jacobsson fullt legitimt arbetade med och således alls inte laborerade med.

Reservanterna och utskottsmajoriteten är nu överens om att försöka få till stånd en utredning för att söka hindra skatteflykt. Vad vi inte är överens om är hur man skall definiera ordet skatteflykt. Jag anser att utredningen själv bör få klara ut den definitionen. Större skillnad är det inte mellan reservanterna och utskottsmajoriteten.

Herr Jacobsson säger att de som medvetet inte har det minsta lilla försäkringsmoment med i bilden gör sig skyldiga till skatteflykt. Det tycker nog utskottsmajoriteten också. Men sedan gäller det att fastställa vad som skall anses vara ett försäkringsmoment eller inte, och det är den definitionen vi inte kan göra.

I reservation 2 vill herr Gösta Jacobsson göra en beställning på uppmjukning av dagens pensionsbeskattningsregler. Eftersom vi hävdar att de redan nu är alltför uppmjukade, kan vi inte gå med på en sådan beställning. Vi anser att den beställning som riksdagen här gör skall avse en ändring åt andra hållet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående punkten A, därefter särskilt i fråga om punkterna B 1 och B 2 samt vidare särskilt avseende punkten B 3.

Ang. beskattningen av pensions- och kapitalförsäkringar

I vad gällde punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas med godkännande av vad utskottet anfört, dels ock att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring i vad utskottet anfört, som förordats i den av herr Gösta Jacobsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av vad utskottet anfört vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Gösta*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 48 punkten A med godkännande av vad utskottet anfört, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring i vad utskottet anfört, som förordats i den av herr Gösta Jacobsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Gösta*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 92;

Nej — 22.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet hemställt i punkterna B 1 och B 2.

Ytterligare gjorde herr talmannen enligt de beträffande punkten B 3 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Gösta Jacobsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 2 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Gösta*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 48 punkten B 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Gösta Jacobsson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Gösta*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 22.

Ang. realisationsvinstbeskattningen vid försäljning av aktier och fastigheter

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 50, med anledning av motioner beträffande försäljningen av mellanöl, m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. realisationsvinstbeskattningen vid försäljning av aktier och fastigheter

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 52, med anledning av motioner angående realisationsvinstbeskattningen vid försäljning av aktier och fastigheter.

Bevillningsutskottet hade i ett sammanhang behandlat följande motioner:

1) motionerna I: 102, av herr *Werner*, och II: 112, av herr *Hermansson m. fl.*;

2) motionerna I: 148, av herr *Brun-din m. fl.*, samt II: 175, av herrar *Lothi-gius* och *Clarkson*;

3) motionerna I: 225, av herr *Tistad*, och II: 264, av herr *Larsson* i Umeå;

4) motionerna I: 494, av herr *Lars-son*, *Thorsten*, och II: 568, av herr *Jo-sefson* i Arrie;

5) motionerna I: 496, av herr *Olsson*, *Manne*, och herr *Magnusson* samt II: 931, av herr *Trana m. fl.*; ävensom

6) motionerna I: 797, av herr *Sve-nungsson m. fl.*, och II: 905, av herr *He-din m. fl.*

I motionerna I: 148 och II: 175 hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära utredning i enlighet med de i motionerna angivna riktlinjerna rörande utformningen av beskattningen vid avyttring av aktier och därmed jämförliga värdepapper enligt 35 § 3 mom. kommunalskatte-lagen.

I motionerna I: 225 och II: 264 hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till

Kungl. Maj:t skulle begära förslag till sådan ändring av gällande bestämmelser om beskattning av realisationsvinst, att uppskov med beskattning under viss tid finge åtnjutas för realisationsvinst vid av ägarens flyttning till annan ort föranledd försäljning av en- eller två-familjsfastighet, avsedd huvudsakligen som bostad åt ägaren, i det fall denne avsåge att på den nya bostadsorten förvärva bostadsfastighet.

I motionerna I: 494 och II: 568 hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära sådan ändring av förordningen om uppskov i vissa fall med beskattning av realisationsvinst (SFS 1968: 276), att därav klart framginge, att uppskovsförordningen alltid skulle tillämpas, då avyttringen av en fastighet orsakade förvärv av en annan (ersättningsfastighet), i enlighet med vad som anförts i motionerna.

I motionerna I: 797 och II: 905 hade framställts yrkande om att riksdagen skulle besluta sådan ändring av kommunalskattelagen, att 3 000-kronorsavdraget vid realisationsvinstbeskattning finge utnyttjas vid försäljning av jordbruksfastighet i vissa fall, även då mangårdsbyggnad med nödiga ekonomibyggnader behölles av säljaren för bostadsändamål.

Utskottet hade i det nu förevarande betänkandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte avslå följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 102 och II: 112,

2) motionerna I: 148 och II: 175,

3) motionerna I: 225 och II: 264,

4) motionerna I: 494 och II: 568,

5) motionerna I: 496 och II: 931,

6) motionerna I: 797 och II: 905,

i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anförde.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Tistad* (fp), *Gösta Jacobsson* (m), *Karl Pettersson* (m), *Johan Olsson* (cp), *Vigelsbo* (cp), *Lars-*

Ang. realisationsvinstbeskattningen vid försäljning av aktier och fastigheter

son i Umeå (fp), *Enarsson* (m) och *Sundkvist* (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 3 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 225 och II: 264 i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till sådan ändring av gällande bestämmelser om beskattning av realisationsvinst, att uppskov med beskattning under viss tid finge åtnjutas för realisationsvinst vid av ägarens flyttning till annan ort föranledd försäljning av en eller tvåfamiljsfastighet, avsedd huvudsakligen som bostad åt ägaren, i det fall denne på den nya bostadsorten förvärvade bostadsfastighet;

2) av herrar *Tistad* (fp), *Johan Olsson* (cp), *Vigelsbo* (cp), *Larsson* i Umeå (fp) och *Sundkvist* (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 4 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 494 och II: 568 i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till vårriksdagen 1971 om sådan ändring av 35 § 2 mom. tredje stycket kommunalskattelagen och 2 § förordningen den 6 juni 1968 (nr 276) om uppskov i vissa fall med beskattning av realisationsvinst, att en skattskyldig i de i förstnämnda författningsrum avsedda överlåtelse- och upplåtelsefallen alltid bleve berättigad till uppskov när det föreläge ett direkt samband mellan överlåtelsen eller upplåtelsen och anskaffandet av en ny fastighet.

Vid betänkandet fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av herrar *Gösta Jacobsson* (m), *Karl Pettersson* (m) och *Enarsson* (m).

Herr **TISTAD** (fp):

Herr talman! De motioner som behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 52 berör beskattningen av realisationsvinst vid försäljning av aktier och fastigheter.

Realisationsvinstbeskattningen är i sin nuvarande utformning behäftad med stora brister. Finansministern har emellertid aviserat att han tänker tillsätta en utredning för att se över skattereglerna. Det är därför riktigt att i de väsentliga frågorna avvakta denna utredning. I stort har vi varit ense om detta i utskottet.

På två punkter har vi från vårt håll anmält en avvikande uppfattning.

Den ena gäller närmast en procedurfråga. I vissa fall, t. ex. vid expropriation, kan man få uppskov med beskattningen av realisationsvinst vid försäljning av fastighet, om man har för avsikt att inom viss tid skaffa en annan fastighet som ersättning. Om man av någon anledning skaffar sig en ersättningsfastighet redan innan försäljningen av den gamla är klar, kan man däremot på grund av lagtextens formulering inte få uppskov med beskattningen. I utskottet är vi ense om att reglerna bör ändras. Rätten till uppskov bör gälla så snart det föreligger ett direkt samband mellan avyttringen av den ena fastigheten och förvärvet av den andra, oberoende av ordningsföljden mellan transaktionerna.

Utskottsmajoriteten säger sig förutsätta, att den utredning som aviserats snarast lägger fram förslag till ändring av bestämmelserna. I en reservation föreslår folkpartiets och centerpartiets representanter i utskottet, att riksdagen skall skriva till Kungl. Maj:t och begära förslag i frågan till nästa års vårriksdag. Denna fråga är nämligen enligt vår uppfattning så enkel och självklar att den inte kräver någon utredning. Varför skall man då krängla till saken på det sätt som utskottsmajoriteten vill göra?

En annan fråga där vi inte kunnat enas i utskottet gäller uppskov med beskattningen av realisationsvinst när någon säljer ett eget hem i samband med att han tar arbete på annan ort. Vi har vid flera tillfällen tidigare behandlat den frågan i kammaren, och jag skall

Ang. realisationsvinstbeskattningen vid försäljning av aktier och fastigheter

inte upprepa argumenten. Det är bara en sak jag vill tillägga till vad som sagts tidigare.

En dagstidning hade för ett par månader sedan en intressant artikelserie under samlingsrubriken "Marken". En av artiklarna, författad av professor Carsten Welinder, behandlade markvinstbeskattningen. Författaren var mycket kritisk mot den nuvarande realisationsvinstbeskattningen, som han ansåg vara alltför skonsam. Men beskattningen vid försäljningen av bebyggda fastigheter borde enligt författarens mening inte utformas så att den minskade rörligheten på arbetsmarknaden. Han skrev:

"Vill en anställd flytta, kan han tvingas sälja sin villa, men blir försäljningen beskattad, får han kanske ej råd att köpa en ny. En utväg är att uppskjuta beskattningen genom att tillåta att vinsten å den gamla villan avskrivs å den nya."

Det är vad som föreslås i reservation nr 1, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall såväl till denna som till reservation nr 2.

Häri instämde herr *Olsson, Johan*, (cp).

Herr **PETTERSSON, KARL**, (m):

Herr talman! I bevillningsutskottets betänkande nr 52 med anledning av motioner angående realisationsvinstbeskattningen vid försäljning av aktier och fastigheter behandlas frågan om uppskov med beskattning under viss tid för realisationsvinst vid ägarens avflyttning till annan ort, föranledd av försäljning av en- eller tvåfamiljsfastighet i det fall ägaren avser att på den nya orten förvärva bostadsfastighet. Jag vill inskränka mig till att instänma med vad herr Tistad i debatten tidigare har anfört och yrkar bifall till reservation nr 1.

I motionsparet I: 148 av herr Brun-
din m. fl. och II: 175 av herrar Lothi-

gius och Clarkson begärs en allmän översyn av bestämmelserna om beskattning av vinst vid aktieförsäljning. Motionärerna riktar erinringar mot de regler som gäller för vinstberäkning vid försäljning av femårsaktier och mot att rätten till schablonavdrag och till förlustavdrag är alltför begränsad.

Kravet på utredning avvisas av utskottet med hänvisning till att frågan är föremål för översyn. Bevillningsutskottet har tidigare understrukit nödvändigheten av en sådan översyn.

Moderata samlingspartiets ledamöter i utskottet hälsar i ett särskilt yttrande med tillfredsställelse meddelandet om att departementschefen aviserat en ny utredning om realisationsvinstbeskattningen. Vi förutsätter att denna utredning tillsätts utan onödigt dröjsmål och att förslag till nya regler så snart som möjligt föreläggs riksdagen.

I motionsparet I: 797 av herr Sve-
nungsson m. fl. och II: 905 av herr He-
din m. fl. påtalas de praktiska verk-
ningarna i bestämmelserna av 3 000-
kronorsavdraget vid realisationsvinst-
beskattning när det skall utnyttjas vid
försäljning av jordbruksfastighet i vis-
sa fall, då mangårdsbyggnad med nö-
diga ekonomibygnader behålls av säl-
jaren för bostadsändamål. Den prakti-
ska tillämpningen försvårar i många fall
en effektiv och rationell jord- och
skogsrationisering.

Utskottet konstaterar att det inte kan vara tillfredsställande att en lantbruks-
nämnd tvingas tillgripa den ordningen
att först köpa hela fastigheten och där-
efter sälja tillbaka den fastighetsdel som
säljaren önskar behålla. Utskottet anser
att det av motionärerna aktualiserade
spörsmålet bör lösas så snart som möj-
ligt. Utskottet förutsätter därför att så-
dana försäljningsfall behandlas med
förtur i den aviserade översynen av
realisationsvinstbeskattningen och att
förslag förelägges riksdagen så snart
som möjligt.

Herr talman! Jag har inget annat yr-
kande än bifall till reservation nr 1.

Ang. realisationsvinstbeskattningen vid försäljning av aktier och fastigheter

Herr JOHANSSON, TAGE, (s):

Herr talman! I detta utskottsbetänkande behandlas motioner från alla de partier som är representerade här i riksdagen. Motionerna har givetvis inte samma motivering och syfte, men de har det gemensamt att de behandlar frågor som varit eller är aktualiserade i andra sammanhang. Det gör att utskottet har ansett sig kunna föreslå att samtliga motioner avslås.

När det gäller motionerna om realisationsvinstbeskattning vid försäljning av aktier har bevillningsutskottet tidigare — det har också nämnts här tidigare — framhållit att det behövts en översyn av dessa bestämmelser. Nu har som bekant finansministern i direktiven till den utredning som skall göras beträffande företagsbeskattningen sagt att han ämnar låta göra en särskild översyn av dessa aktuella frågor. Utskottet anser att man med hänsyn till detta besked kan låta dessa motioner vara besvarade.

När det gäller vinst vid försäljning av fastigheter föreslås i ett motionspar en skärpning av ifrågavarande bestämmelser och i ett annat motionspar föreslås vad man kan kalla en liberalisering. Utskottet har i det första fallet ansett sig kunna hänvisa till den utlovade utredningen. Det andra förslaget, som gäller uppskov i vissa fall med beskattning av realisationsvinst, har tidigare behandlats — herr Tistad åberopade också detta. Utskottets argument från i fjol gäller allttjämt, nämligen att det endast i undantagsfall kan bli tal om realisationsvinstbeskattning på sådan vinst som härrör sig från exempelvis penningvärdeförändringar. Önskvärdheten av ökad rörlighet på arbetsmarknaden, som åberopats i motionen, är helt odiskutabel, men vi anser att de nuvarande reglerna knappast kan utgöra ett hinder i detta avseende. Det kan bli aktuellt endast i få undantagsfall.

I två andra motionspar har man tagit upp frågan om realisationsvinstbeskatt-

ning vid försäljning av jordbruks- och skogsfastighet. Man påtalar att de nuvarande reglerna kan utgöra en negativ faktor vid försäljning i syfte att åstadkomma rationaliseringar. Motionärerna har också påvisat olika framkomstmöjligheter för att komma till rätta med detta problem. I detta fall har utskottet den meningen, att det är "angeläget att reglerna för realisationsvinstbeskattningen är så utformade att de inte onödigtvis försvårar det allmännas möjligheter att verka för en effektiv och rationell jord- och skogsbrukspolitik". Utskottet förutsätter också att denna fråga tas upp med förtur i den av finansdepartementet aviserade utredningen. Med denna skrivning anser vi oss ha gjort den beställning som bör göras i detta fall.

Jag finner ingen anledning att mera ingående gå igenom de nuvarande bestämmelserna och de motiv som kan finnas bakom motionärernas och reservanternas krav utan vill med dessa få ord och med hänvisning till den utförliga motiveringen i betänkandet hemställa om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående vardera punkten 3 och 4 samt därefter särskilt avseende utskottets hemställan i övrigt.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de rörande punkten 3 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Tistad m. fl. vid betänkandet avgivna, med 1 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Om studiesocialt stöd till ungdom i yrkesutbildning

Herr *Tistad* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 52 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Tistad* m. fl. vid betänkandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Tistad* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 50.

I fråga om punkten 4, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr *Tistad* m. fl. vid betänkandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Tistad* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 52 punkten 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Tistad* m. fl. vid betänkandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Tistad* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 41.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt i detta betänkande.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets memorial nr 55, angående vissa frågor i samband med övergången till beslutad personalorganisation för enkammarriksdagen, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 55, i anledning av motioner angående utbetalningen av förlängt barnbidrag och studiebidrag, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om studiesocialt stöd till ungdom i yrkesutbildning

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 56, i anledning av motioner om studiesocialt stöd till ungdom i yrkesutbildning.

Om studiesocialt stöd till ungdom i yrkesutbildning

Andra lagutskottet hade behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I: 865, av herr *Mårtensson* och fru *Ohlsson, Lilly*, samt II: 1016, av herr *Johnsson* i Blentarp och herr *Jönsson* i Arlov.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om åtgärder för att ungdom som deltog i kontrollerad traditionell yrkesutbildning skulle kunna erhålla studiesocialt stöd efter i stort sett samma grunder som elever inom skolväsendet.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionerna I: 865 och II: 1016 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet fanns fogat ett särskilt yttrande av herrar *Hübinette* (m), *Österdahl* (fp), *Wikström* (fp), *Romanus* (fp) och *Carlshamre* (m).

Herr **ÖSTERDAHL** (fp):

Herr talman! I de motioner som behandlas i dag påpekas att det finns en grupp ungdomar som utbildas direkt i näringslivet och att en sådan utbildning även i fortsättningen kommer att vara nödvändig som komplement till skolväsendet. Mot den bakgrunden yrkar motionärerna att studiesocialt stöd skall utgå till dessa elever efter samma grunder som gäller dem som utbildas i skolor under statlig tillsyn.

Centrala studiehjälpsnämnden har avstyrkt motionerna med hänvisning till att samhället inte kan påverka denna utbildnings innehåll och målsättning samt att motionärernas uttalande om kontrollerad traditionell utbildning är oklart. Studiehjälpsnämnden uttalar därför rent principiellt tvekan inför tanken att sådan utbildning skall stimuleras genom tillkomsten av reguljärt statligt studiestöd. Vidare säger man, att om det bedöms önskvärt att ytterligare vidga möjligheterna till företags-

utbildning torde detta böra ske vid statsunderstödda företagsskolor. Utskottet instämmer i centrala studiehjälpsnämndens uppfattning.

Jag kan hålla med utskottet om att lärlingslönerna i de flesta fall är så höga att eleverna inte blir berättigade till studiehjälp. Men den rent principiella uppfattningen att man kanske inte bör ge statligt studiestöd till enskild utbildning i näringslivet kan vi, som till utskottets utlåtande fogat ett särskilt yttrande, inte dela. Tvärtom anser jag att det är viktigt att samhälle och näringsliv aktivt samarbetar och kompletterar varandra när det gäller att utbilda såväl ungdomar som äldre. Vi har ju en relativt omfattande lärlingsutbildning som är mycket betydelsefull. Företagsskolor kan väl endast de relativt stora företagen inrätta. Men för de mindre företagens behov av yrkeskunnig arbetskraft, speciellt i yrken som har ringa utbredning, exempelvis där det inom ett relativt stort område endast behövs att en eller annan utbildas per år, är det värdefullt med företagsutbildning. Även om den gymnasiala skolan får ganska stora resurser när det gäller differentiering av utbildningen, kommer det dock i många yrken att behövas företagsutbildning, då näringslivets behov säkert inte kommer att kunna tillgodoses genom den gymnasiala skolan. Jag vill därför understryka vad som sagts i det särskilda yttrandet, nämligen att vi inte delar utskottsmajoritetens negativa syn på den i motionerna aktualiserade lärlingsutbildningen.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av motioner om införande av en särskild rehabiliteringsförsäkring;

Om en efter arbetstagarens ålder variabel semestertid

nr 58, i anledning av motioner om en omsorgslag för handikappade; och

nr 59, i anledning av motioner om ökat stöd åt unga handikappade.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om en efter arbetstagarens ålder variabel semestertid

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 60, i anledning av motioner om en efter arbetstagarens ålder variabel semestertid.

Till behandling hade andra lagutskottet förehaft två till lagutskott hänvisade motioner, I: 853, av fru *Florén-Winther* och herr *Strandberg*, samt II: 998, av herr *Carlshamre*, i vilka likalydande motioner yrkats, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhänga om översyn av semesterlagstiftningen i syfte att söka åstadkomma en variabel semestertid med hänsyn till arbetstagarens ålder.

Utskottet hade i det nu ifrågasvarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 853 och II: 998 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Carlshamre* (m), vilken ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 853 och II: 998 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om översyn av semesterlagstiftningen i syfte att åstadkomma en variabel semestertid med hänsyn till arbetstagarens ålder.

Fru FLOREN-WINTHER (m):

Herr talman! Motionen I: 853 om en efter arbetstagarens ålder variabel semestertid betraktar jag som uttryck för önskemålet att mildra verkningarna av den pressande och stressande arbets-

takten på dagens svenska arbetsmarknad. Denna arbetstakt har fört med sig behovet av en ökad semestertid och ökad fritid, något som vi möter i den allmänna diskussionen om arbetsmarknadsfrågor. Andra yttringar av samma problem möter vi i förslag om rörlig och sänkt pensionsålder och i diskussionen om ackordshetsen. Uppsägningsskyddet med hänsyn till ålder och anställningstid är ju ett annat av delproblemen på arbetsmarknaden som förekommer i både den fackliga och den politiska diskussionen.

Den höga materiella standard som uppnåtts i vårt land grundas på effektivt utnyttjande av tekniken och den mänskliga arbetskraften. Det finns anledning anta att kravet på effektivitet hos människorna kommer att öka. Den hittillsvarande materiella utvecklingen, som kan förväntas fortsätta, innebär ökade ekonomiska resurser för samhället men även en stark förslitning av människomaterialet på arbetsmarknaden.

Det hårda utnyttjandet av arbetskraften under arbetstiden har fört med sig ett starkt önskemål om bättre rekreativsmöjligheter. Särskilt kan farhågor hysas för att rekreativbehovet är otillräckligt tillgodosett för äldre arbetstagare.

Semestern regleras genom semesterlagen, som senast justerades 1963, då semestern utökades till fyra veckor. Sedan dess har, vilket utskottet också åberopar, en del tjänstemannagrupper kunnat förhandla sig till längre semester. Detta gäller framför allt på den statliga och kommunala sidan. Det system som tillämpas i detta avtal är t. ex. semester efter lön men också semester efter levnadsår. Jag vill peka på att sådana system kan vara mer eller mindre rättvisa. Eftersom jag själv förhandlat för många kvinnor, vill jag åberopa vad utskottet har anförts på s. 3 i utlåtandet, nämligen att det kan ske orättvisor t. ex. mellan män och kvinnor, när man går efter lönevillkor. Det kan också bli

Om en efter arbetstagarens ålder variabel semester tid

orättvisor för lågavlönade i jämförelse med högavlönade. Det är sådant som en utredning om den variabla semestern för äldre arbetskraft skulle kunna bidra till att utplåna.

Utskottet hänvisar till att semesterlagen innehåller minimiregler och att det finns möjligheter för arbetstagarna att förhandla sig till bättre förmåner. Vi motionärer tycker att det är alldeles riktigt, och vi har inte sagt någonting annat än att det är så det bör gå till. Vi vill emellertid få fram en viljeyttring och ett utredningsmaterial som kan utgöra underlag för en anpassning av semesterlagen till det moderna samhället där det finns så många svåra stressfaktorer.

Stressens betydelse för den enskilde arbetstagaren har varit uppe till diskussioner som berört det mentalhygieniska fältet. Jag tänker självklart på den mycket diskuterade mentalhälso-kampanjen och vad som då drogs fram.

Herr Carlshamre tar i sin reservation upp problemet från en annan synpunkt, och jag är beredd att ge reservationen min anslutning. Han framhåller att detta måste vara en arbetarskyddsfråga och att utredningen borde knyta an till den aspekten. Det är ju riktigt, om man beaktar de medicinska skälen och ser på hur arbetstagare i olika åldrar visar olika sjukfrekvens, ser efter i vilka åldrar det förekommer hjärtinfarkter, osv.

Remissyttrandena är intressanta från olika synpunkter. Avtalsverket, Kommunförbundet och Landstingsförbundet säger att även om det inte finns något uttalat behov av den begärda utredningen så motsätter de sig inte en sådan. Dessa remissinstanser har till stor del träffat avtal om semester tid efter levnadsår. LO nämner i sitt remissyttrande att förhandlingar pågår med Arbetsgivareföreningen. LO hoppas på en lösning den vägen, men om en sådan inte kan nås, så har LO för avsikt att återkomma till statsmakterna

med krav om lagstiftningsåtgärder. LO är alltså inne på detta problem och önskar en lösning.

SACO säger sig inte heller ha någon erinran mot en utredning. SACO är ju egentligen den organisation som har den övervägande delen av avtal som ger bättre semestervillkor än minimivillkoret. Där har man både avtal som går efter levnadsår och avtal som går efter lönevillkor.

TCO är den organisation bland remissinstanserna som helt har anslutit sig till ett utredningskrav. TCO gör dessutom, tycker jag, ett mycket intressant förslag. Efter att ha tagit del av de handlingar som förekom vid TCO-kongressen har jag fått den uppfattningen att hela TCO står bakom det förslag som har lagts fram. I en motion till TCO:s kongress föreslogs att den årliga semestertiden skall utsträckas med sex dagar per år för arbetstagare som är äldre än 40 år och att den utökade semestern skall kunna förläggas utan samband med övrig semester. TCO-styrelsens yttrande till kongressen antogs av hela TCO-kongressen. Här har man alltså tagit upp en åldersgräns, nämligen 40 år, då en differentierad semester skall börja stegvis tillämpas. Sedan har man även angivit hur många ytterligare dagar man skulle kunna tänka sig och hur denna semester skulle kunna förläggas. Jag tycker att det är ett intressant förslag. Skulle en sådan här utredning komma till stånd, har den tillstyrkts av en stor arbetsmarknadsorganisation. TCO, som innehåller så många stora förbund, måste ju ha erfarenheter från sina förhandlingar under många år. Det känner jag till och det känner vi alla till att detta har varit ett av förhandlingskraven under senare år från en del TCO-förbunds sida. TCO har alltså redan erfarenheter av att det är svårt att nå resultat om inte lagstiftarna har givit uttryck för att de vill tillgodose den äldre arbetskraften på ett bättre sätt när det gäller rekrea-

Om en efter arbetstagarens ålder variabel semester tid

tionsmöjligheter. Jag tror att frågan ligger så i tiden att det vore framsynt att i dag besluta om en utredning.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till herr Strandbergs och min motion nr 853 samt till den reservation som framställts av herr Carls-hamre i andra lagutskottet.

Herr HÜBINETTE (m):

Herr talman! Jag har varit med om behandlingen av detta ärende i andra lagutskottet, men jag har inte velat ansluta mig till reservanten, herr Carls-hamre. Nu när fru Ethel Florén-Winther har redovisat sina synpunkter på detta problem, finns det mycket i hennes anförande som jag kan instämma i. Vi skiljer oss dock åt i en principiellt viktig fråga, nämligen när det gäller förhandling kontra lagstiftning.

Fru Florén-Winther har citerat och åberopat remissyttranden från de olika arbetsmarknadsorganisationerna, men i vissa delar har hon utelämnat väsentliga saker. Avtalsverket, Kommunförbundet och Landstingsförbundet, som har åberopats, säger att sådana här saker bör överlämnas till arbetsmarknadsens parter. Samma inställning återspeglas också i SACO:s yttrande. Arbetsgivareföreningen framhåller att man bör undvika särslagstiftning på sådana här områden. Det har visat sig genom tiderna att det kanske inte är helt ändamålsenligt.

Därför, herr talman, kan jag inte ansluta mig till reservantens krav, utan jag stöder utskottet i dess hemställan.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Egentligen borde väl jag såsom tidigare företrädare för dem som är anslutna till Landsorganisationen vara tacksam för all den välvilja som kommer till uttryck i motionen och framför allt i den motivering som fru Florén-Winther har använt. Hon

talade ju i mycket varma ordalag för den äldre arbetskraftens behov.

Landsorganisationen har väl närmast den uppfattningen att fyra veckors semester är en minimisemester som alla lagstiftningens vägen är tillförsäkrade. Sedan finns det ett antal anställda som har bättre förmåner, men dessa förmåner har de ju fått efter förhandlingar med arbetsgivaren. Jag förmodar att de har fått betala de bättre förmånerna på ett eller annat sätt, bl. a. genom eftergifter när det gäller höjning av lönen. Jag vill i detta sammanhang erinra om att gränsen vid 40 år, som är den mest förekommande åldersgränsen för rätt till en längre semester, ofta är kombinerad med kravet på en viss löneställning. De som uppnått 40 års ålder kan väl ändå inte alla anses representera den äldre arbetskraften. Även om vi har kommit längre ned i åldrarna med hänsyn till utvecklingen inom produktionen och som det sägs den stressande miljön på arbetsplatserna har vi väl ändå inte kommit så långt, att vi vill betrakta 40-årsringen såsom representerande den äldre arbetskraften.

Jag vet inte om Landsorganisationen i sina förhandlingar med Arbetsgivareföreningen lyckas att få till stånd någon gradering av semestern som leder till bättre förmåner för äldre arbetskraft. Förmodligen räknar Landsorganisationen med att få gehör för sina krav vid dessa förhandlingar, som ju är inriktade på att söka ernå likvärdiga sociala förmåner för såväl dem som betecknas som tjänstemän som kollektivavtalsanställda. Det är möjligt att vid dessa förhandlingar också frågan om gradering när det gäller semesterförmåner kommer upp till behandling och kan lösas på ett eller annat sätt, om inte omedelbart så i varje fall på sikt.

Jag har den bestämda uppfattningen att de nu utgående förmånerna i form av längre semester än den i lagen angivna har tillkommit efter förhandlingar som har ungefär samma karaktär som förhandlingar om löneförmåner

Om rätt för person med partiell förtidspension att tillgodoräkna sig ATP-poäng eller förmåner i arbetsvillkoren i övrigt. De har alltså inte tillkommit med hänsyn till att den arbetskraft som har fått dessa förmåner skulle vara den som i första hand är i behov av längre semester. Ursprungligen har den längre semestern varit förbehållen topparna bland de anställda, men man har numera gått längre ned i löneställningen när det har gällt att tillämpa de förmånligare bestämmelserna. Jag kan mycket väl tänka mig att TCO:s tillstyrkande, som dessutom har tillkommit efter behandling av ärendet på kongressen, har sin grund i att organisationen har misslyckats i fråga om att över hela fältet få den förmånligare semesterberäkningen tillämpad. Jag tycker emellertid inte att detta är en tillräcklig motivering för att jag skall tillstyrka en utredning om längre semester lagstiftningsvägen för äldre arbetskraft.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om rätt för person med partiell förtidspension att tillgodoräkna sig ATP-poäng

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 61, i anledning av motioner om rätt för person med partiell förtidspension att tillgodoräkna sig ATP-poäng.

Andra lagutskottet hade behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I: 62, av herr *Österdahl m. fl.*, och II: 76, av herr *Jonsson i Mora m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade yrkats, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle hemställa om förslag till sådana ändringar i allmänna försäkringslagen, att personer med partiell förtidspension skulle kunna intjäna ATP-poäng för inkomst av förvärvsarbete.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 62 och II: 76 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Österdahl (fp)*, *Wikström (fp)* och *Romanus (fp)*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 62 och II: 76 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådana ändringar i lagen om allmän försäkring, att personer med partiell förtidspension skulle kunna tjäna in ATP-poäng för inkomst av förvärvsarbete.

Herr **ÖSTERDAHL (fp)**:

Herr talman! Det stod i en Stockholmsstidning för några dagar sedan att AMS kritiserar industrin för att den producerar handikappade. Men det är inte bara industrin som producerar handikappade. Trafiken är också en stor producent, vilket vi kan se av olycksfallsstatistiken. Även jäktet och den sämre miljön producerar handikappade i större utsträckning än tidigare. Det är därför ett viktigt gemensamt intresse för samhället och de handikappade att dessa kan återanpassas och delta i produktionslivet. Vi behöver alla armar i produktionen och den handikappade behöver den tillfredsställelse och de inkomster en arbetsinsats ger. Stora ansträngningar görs också för att göra de handikappade arbetsföra i största möjliga utsträckning. Jag behöver bara peka på den medicinska rehabiliteringen och på arbetsvårdsor-

Om rätt för person med partiell förtidspension att tillgodoräkna sig ATP-poäng ganens stora och engagerade insatser i detta hänseende.

Men vad möter då de handikappade när de, efter en kanske omfattande egen eller samhällelig insats, äntligen kan delta i arbete och få sysselsättning? Jo, deras arbetsinkomster berättigar inte till ATP-poäng och därmed inte heller till tilläggspension. Det är annars så att den som har en arbetsinkomst på mellan 1 och 7,5 gånger basbeloppet i regel får tillgodoräkna sig ATP-poäng. Från detta görs undantag för den som har förtidspension. Vi motionärer vänder oss mot denna undantagsbestämmelse. Vi vill att ATP skall kunna intjänas även av den som har förtidspension. Folkpartiets representanter i andra lagutskottet har också reserverat sig för ett uttalande i denna riktning, men utskottsmajoriteten är emot detta och vill inte undanröja dessa regler, som vi finner orättvisa. Men även om vi blev ensamma i utskottet är vi inte ensamma om denna uppfattning. Den delas av organisationer, verk och andra remissinstanser. Både LO och TCO anser att personer med förtidspension skall kunna tjäna in ATP. Arbetsmarknadsstyrelsen har samma uppfattning, De handikappades riksförbund och Försäkringskassförbundet likaså. Det rör sig alltså om tunga och sakkunniga remissinstanser som företräder de anställda, arbetsvårdsorganen, de handikappade och försäkringskassorna som skall tillämpa bestämmelserna i det praktiska livet. Regeringen har också visat intresse för frågan och nuvarande socialministern har aktualiserat den flera gånger.

Efter det att motionerna avlämnades i januari har den s. k. pensionsålderskommittén blivit tillsatt, bl. a. med anledning av motioner som samma motionärer tidigare väckt. Den kommittén har också fått i uppdrag att utreda frågan om de unga invalidernas problem. Vi är naturligtvis mycket glada för att så skett, men fortfarande finns cirka

10 000 partiellt arbetsföra som aldrig kan få ATP om deras arbetsförmåga inte förbättras radikalt. Detta antal stiger för varje år.

Vi motionärer och reservanter kan inte godtaga att allt fler ställs utan möjlighet att förbättra sin ålderspension genom eget arbete, trots att arbetsgivaren får betala avgift i vanlig ordning för en pension som den handikappade aldrig får. Vissa myndigheter godtar dessa enligt vår mening orättvisa bestämmelser med motiveringen att ATP åt förtidspensionärer skapar orättvisor gentemot andra grupper som redan tjänar in ATP, eller mellan olika grupper av handikappade. Ett statsråd har t. o. m. sagt att man måste se till att det icke öppnas vägar för spekulation på bekostnad av detta system.

Såväl pensionsutredningen som 1958 års socialförsäkringskommitté föreslog att ATP skulle utgå till invalider respektive till de förtidspensionärer som inte var berättigade till ATP. Vi tror att godtagbara lösningar också kan uppnås genom modifieringar av de förslag som dessa kommittéer lämnat, om man inte hakar upp sig på att full rättvisa måste åstadkommas till alla delar.

Såväl motionärerna som reservanterna anser denna fråga om ATP för förtidspensionärer vara mycket viktig från rättvisesynpunkt och från principiell synpunkt. Det får helt enkelt inte vara så, tycker vi, att personer som är så svårt sjuka att de kan få partiell förtidspension skall behandlas sämre när det gäller ålderspension, trots att de har arbetsinkomst. Vår önskan är därför att riksdagen hemställer hos Kungl. Maj:t om förslag till sådan ändring i lagen om allmän försäkring att personer med partiell förtidspension skall kunna tjäna in ATP-poäng för inkomst av förvärvsarbete.

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till reservationen.

Om rätt för person med partiell förtidspension att tillgodoräkna sig ATP-poäng

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Denna fråga var föremål för riksdagens behandling redan förra året, och yrkandet avlogs då av riksdagen på andra lagutskottets förslag. Vi har kommit till samma ståndpunkt innevarande år. Det har nämligen inte blivit någon förändring i läget och inte heller någon förändring i motionens motivering för yrkandet i fråga.

Om det ligger någonting i vad herr Österdahl har sagt, så borde det i första hand gälla dem som intjänat hel förtidspension innan de varit i yrkesverksamhet så länge att de har nått upp till den inkomst de rimligen bort komma upp till sedan de hade fått tillräcklig erfarenhet och rutin i sitt arbete. De som har tillerkänts hel förtidspension kan ju under inga förhållanden genom arbetsinkomst och intjänande av ATP-poäng förbättra pensionen. De befinner sig i samma situation i det avseendet som alla de vilka inte har kommit in i produktionen och följaktligen icke har intjänat någon pensionsrätt. Råkar de senare ut för någonting som berövar dem arbetsförmågan, har de enbart folkpensionen att falla tillbaka på.

Vi är inom andra lagutskottet — och det är man förmodligen också hos remissinstanserna — medvetna om detta förhållande. Men det är en särskild angelägenhet som fordrar andra åtgärder än ett beslut i riksdagen om en utredning för att skapa möjligheter för de partiellt pensionerade att intjäna ytterligare ATP-poäng.

Nu säger herr Österdahl att arbetsgivaren fortfarande betalar avgifter för en pension som den försäkrade icke kommer att få någon nytta av. Det är väl en sanning med mycket stor modifikation. Vederbörande har ju fått pension beräknad både på intjänade poäng och på antagandepoäng fram till dagen för pensionsålderns inträde. Endast under förutsättning att han, om han hade varit frisk, skulle fått en väsentligt högre lön än den som ligger till

grund för pensionsberäkningen, kan man säga att arbetsgivaren betalar avgifter för inkomst som inte medför ökad pensionsrätt för den anställde. Det är detta som vi inom andra lagutskottet har fastnat inför. Har vederbörande beviljats förtidspension på basis av bl. a. antagandepoäng, så har han beviljats pension på den inkomst man räknat med att han i fortsättningen skulle åtnjuta som frisk. Har han varit anställd i yrkesverksamhet så länge att han lyfter genomsnittsinkomsten, så ger inte beräkningen underskott i annat avseende än att han efter att ha beviljats pension enligt nuvarande regler icke får någonting annat i fortsättningen som påslag än s. k. tillägg för pristegringar. Han får inget tillägg för standardhöjningar i inkomsten inom den verksamhet där han tidigare varit sysselsatt.

Andra lagutskottet har tidigare förordat en utredning om detta, riksdagen har beslutat den, och jag förmodar att den utredningen också är tillsatt.

Herr Österdahl talar för något som är sant endast under en viss förutsättning: om en person blivit pensionerad på basis av inkomster som är så ogynnsamma för honom att han — om han hade behållit hälsan — skulle ha intjänat inte bara antagandepoängen till grund för pensionsberäkningen utan också poäng därutöver. När han nu är partiellt pensionerad, minskar möjligheten att intjäna sådana poäng. I första hand skall intjänad inkomst svara mot den halva del av den tidigare inkomsten som han fått pension för.

Det betyder att den partiellt pensionerade för att få sådana poäng måste ha en inkomst så stor att han mister förtidspensionen. Den mister han nämligen om inkomsten överstiger hälften av den han beräknats ha om han varit frisk och arbetat inom det yrke där han var sysselsatt när han pensionerades. Då går han alltså miste om pensionen och betraktas som en vanlig anställd och får möjlighet att intjäna yt-

Om rätt för person med partiell förtidspension att tillgodoräkna sig ATP-poäng terligare poäng på de bättre inkomster han fått efter den tidigare inkomstberäkningen, vilken legat till grund för förtidspensioneringen.

Jag har den uppfattningen, och jag tror flertalet i utskottet delar den, att här är det vackert tänkt, men om yrkandet skulle bifallas skulle det i praktiken inte alls ge det resultat motionärerna tänkt sig. I det stora flertalet fall blir det så att vederbörandes inkomster i fortsättningen inte täcker mera än vad man antagit vid beräkning av pensionsnivån på basis av antagandepoängen.

Herr talman, jag hemställer om bifall till utskottets utlåtande.

Herr ÖSTERDAHL (fp):

Herr talman! Jag vet inte om jag missuppfattade herr förste vice talmannen, men jag tyckte han nämnde att denna fråga var uppe vid fjolårets riksdag, som då avslog motionerna. Såvitt jag kan minnas var denna fråga inte uppe vid föregående års riksdag.

Jag nämnde också att arbetsgivaren betalar ATP-avgift även för en partiellt arbetsför som har en inkomst och som inte kan förtjäna in ATP-poäng. Det står även i utskottets utlåtande på s. 2: "Arbetsgivare, som i sin tjänst har arbetstagare som åtnjuter förtidspension från den allmänna försäkringen, betalar arbetsgivaravgift för lönen till denne enligt samma regler som gäller för arbetstagare i allmänhet." Det är alltså ett riktigt påstående som jag har fört fram, att arbetsgivaren betalar ATP-avgift även när vederbörande inte kan tjäna in ATP-poäng.

När herr förste vice talmannen talar om att man tidigare tjänat in ATP-poäng och därför får förtidspension, gäller detta bara dem som har antagandepoäng. De andra, som inte har någon ATP, alltså alla de som var handikappade redan 1960 när ATP kom till, och alla de som sedan har blivit handikappade och inte kunnat få antagande-

poäng, de får ingen förtidspension från den allmänna tjänstepensioneringen. De avgifter som betalas för dessa kommer inte alls dem till godo. Det är en avgift som arbetsgivaren får betala utan att de förtidspensionerade på något sätt får nytta av den.

Jag sade också att antalet handikappade stiger. Detta visar den statistik som riksförsäkringsverket ger ut varje månad. Därav framgår att antalet handikappade med förtidspension på två och ett halvt år, från januari 1968 till augusti 1970 — stigit från över 13 000 till över 17 000. Antalet av dem som har tilläggspension har stigit från ca 4 000 till över 5 000. De som saknar tilläggspension har alltså ökat med sammanlagt över 3 000 på två och ett halvt år.

Det är enligt min mening mycket angeläget att denna fråga får sin lösning. 1958 års socialförsäkringskommitté, som — om jag inte missminner mig — herr förste vice talmannen var ordförande i, föreslog också att personer som inte hade ATP enligt antagandepoäng men som var handikappade så att de hade förtidspension också skulle kunna tjäna in ATP. Det bör vara en princip i vårt samhälle att var och en som arbetar och som har inkomst också skall ha rätt att få ATP med samma förmåner och enligt samma regler oberoende av om det gäller sjuka eller friska personer. Det är särskilt viktigt att sjuka personer får dessa rättigheter.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Det är nog riktigt som herr Österdahl säger, att jag misstagit mig i fråga om behandlingen av detta ärende. Det måste ha varit en annan fråga av lika tveksamt slag som väckts från herr Österdahls sida och som rör pensionssystemet, vilken fallit mig i minnet men som inte varit så realistisk att den kunnat bifallas.

Om rätt för person med partiell förtidspension att tillgodoräkna sig ATP-poäng

Det är också riktigt som herr Österdahl säger att 1958 års pensionsförsäkringskommitté resonerade om dessa frågor. Då fanns det ingen intjänad pensionsrätt inom tilläggs pensionssystemet. Då var väl tankarna inriktade på att den som hade intjänat förtidspension uteslutande på basis av folkpensionen skulle kunna medgivas rätt att tillgodogöra sig poängberäkning i ATP-systemet. Men det måste ha varit någon underlig sammanställning som gjort att pensionsförsäkringskommittén kunde komma till den slutsats som skett, ty det har ju alltid varit fråga om avdrag för basbelopp. En person som tillerkänts förtidspension uteslutande inom folkpensioneringen kan ju inte behålla denna förtidspension, om han har mycket stora arbetsinkomster. Det fanns inte någon inkomstgräns i och för sig inom folkpensioneringen på den tiden, utan man utgick från den medicinska invaliditet som vederbörande råkat ut för. Det var väl detta som spelade in, när man utgick ifrån att arbetsinkomst möjligen skulle kunna läggas till grund för beräkningen. Men detta godtogs inte av departementschefen och sedermera inte heller av riksdagen.

Sådan situationen är i dag med 6 400 kronor i basbelopp som i första hand skall intjänas innan pensionspoäng kan beräknas, är det föga sannolikt att en förtidspensionär har en inkomst som ger honom möjlighet att intjäna ATP-poäng utöver dem han redan fått tillgodogöra sig i form av antagandepoäng.

Herr ÖSTERDAHL (fp):

Herr talman! Det finns såvitt jag förstår stora möjligheter för en handikappad att komma upp i en inkomst på över 6 400 kronor, dvs. en inkomst som ger honom rätt att tillgodoräkna sig ATP-poäng. Medelinkomsten för arbetstagare i detta land ligger väl för närvarande på cirka 20 000 kronor, och många har avsevärt högre inkomster.

Om den handikappade är halvt arbetsför kan han således tjäna hälften av det man som helt arbetsför kan komma upp till inom respektive yrke och först då mister han sin förtidspension. Ofta är därför denna halva inkomst avsevärt högre än 6 400 kronor.

I utskottets utlåtande framhålles också att det inte kan bli fråga om att tjäna in så många basbelopp innan det blir en omprövning av förtidspensionen, och det kan jag naturligtvis hålla med om. Å andra sidan är det ju inte heller så många basbelopp vi har att kämpa om — det gäller bara 6,5 stycken. För varje poäng man kan få utgår det i alla fall 60 procent av basbeloppet som pension. Har man tjänat in en eller två poäng utöver basbeloppet utgör det en god hjälp till ålderspensioneringen. Remissinstanserna har också pekat på att om möjlighet inte ges att höja förtidspensionsbeloppet under den tid vederbörande är förtidspensionerad så förenklas problemet avsevärt. Det är alltså en klar orättvisa mot de många handikappade som arbetar och har inkomster att de inte kan tjäna in ATP. Den som kommer upp i en sådan inkomst att han mister sin förtidspension får naturligtvis rätt att intjäna ATP-poäng.

Överläggningen ansågs härmed avslutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Österdahl begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 61, röstar

Om höjning av vissa äldre livräntor

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Österdahl* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 84;

Nej — 23.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om höjning av vissa äldre livräntor

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 62, i anledning av motioner om höjning av vissa äldre livräntor.

Till behandling hade andra lagutskottet förehaft två till lagutskott hänvisade, likalydande motioner, I: 413, av herr *Åkerlund m. fl.*, samt II: 456, av herr *Oskarson m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att Kungl. Maj:t måtte låta ompröva äldre livräntor baserade på uppenbart låga årliga arbetsförtjänster i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåandet på återopade grunder hemställt, att motionerna I: 413 och II: 456 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *ÅKERLUND* (m):

Herr talman! Andra lagutskottets utlåtande behandlar ett par motioner som väckts av mig och ytterligare några motionärer i första kammaren och av herr *Oskarson m. fl.* i andra kammaren. De hemställer att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att Kungl. Maj:t låter ompröva äldre livräntor baserade på uppenbart låga årliga arbetsförtjänster.

Vad vi motionärer här närmast haft i tankarna är vissa fall av skador och invaliditet som uppkommit genom olyckor under beredskapstjänstgöringen åren 1939—1945. Men då hela frågan om sådana här ersättningar inte lämpligen bör begränsas till enbart militärer, har vi som vår mening anført att alla sådana livräntor, alltså även civila, bör omprövas, helst naturligtvis i uppjusterande syfte. Att göra en gränsdragning är egentligen orimligt. Visserligen är det skilda förordningar som behandlar dessa saker, men i varje fall är situationen densamma för människor, alldeles oberoende av vilken förordning som gäller i deras skadefall. Detta är närmast en vädjan om att riksdagen och Kungl. Maj:t skall göra någonting för att hjälpa människor som har gjort insatser för oss alla i ett tidigare skede och som har låga invalidersättningar.

Jag vill peka på vad som sägs i andra lagutskottets i och för sig mycket omsorgsfulla presentation av detta ärendet. Utskottet skriver att efter en omreglering för fall där man tillämpar olycksfallslagen och den speciella lagen för vissa yrkessjukdomar, YL, som den här är rubricerad, kommer man upp till en invalidersättning på maximalt 6 000 kronor. Även om det skulle vara så, vilket jag inte kunnat utröna av texten, att dessa skulle ha uppjusterats åren 1962 och 1967 till eventuellt 9 000 kronor, är det fortfarande mycket små belopp vi ger till människor som har gjort vårt land tjänster i ett tidigare skede.

Jag är litet ledsen över utskottets be-

Ang. ersättningen inom sjukförsäkringen till privatpraktiserande läkare

handling av detta ärende. Den var överraskande kallsinnig. Jag tror inte att utskottet i själ och hjärta är så negativt till att göra någonting för att justera upp livräntorna för dessa människor. Jag tror inte heller att det kan gälla så förskräckligt många fall. Utskottet säger att det här skulle röra sig om totalt 77 000 fall av livräntor enligt skilda författningar om yrkesskador för tiden fram till den 1 januari 1968, men de fall som kan komma i fråga för en omprövning måste vara väsentligt färre. Det sägs också i utlåtandet att den allmänna pensioneringen inneburit en samordning av förmånerna i inte mindre än 31 800 fall.

Nu har emellertid utskottet kommit i det läget att det skjuter ifrån sig problemet och menar att denna fråga skall behandlas av den utredning som prövar värdebeständigheten inom ATP-systemet. Därför säger utskottet att det inte är lämpligt att i dag särbehandla en viss grupp av livräntetagare. Jag tycker det är en smula beklagligt, därför att tiden nu är så långt framskriden, att många av de människor som — kanske någon gång i en oviss framtid — får en uppjustering av de här beloppen, även om de i och för sig är glada över det, då blivit för gamla för att över huvud taget kunna ha någon glädje av de höjda beloppen. En del av dem har kanske t. o. m. hunnit avlida. Denna grupp är sålunda nu ställd åt sidan. Jag kan alltså inte finna att de formella skälen är tillräckligt vägande utan anser att någonting borde kunna göras.

Nu finns det inte förutsättningar att få riksdagen med på det i dag. Därför har jag inget yrkande, men jag hoppas i alla fall att andra lagutskottets efterträdare i den nya riksdagen skall kunna se på denna fråga litet mer positivt.

Jag har som sagt inget yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 63, i anledning av motioner angående lagstiftningen om arbetarskydd m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. ersättningen inom sjukförsäkringen till privatpraktiserande läkare

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 64, i anledning av motioner angående ersättningen inom sjukförsäkringen till privatpraktiserande läkare.

Andra lagutskottet hade behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I: 402, av herr *Kajser*, samt II: 596, av fröken *Wetterström m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade yrkats, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle hemställa, att frågan om de privatpraktiserande läkarnas ställning inom sjukförsäkringens ersättningsssystem måtte underställas riksdagen, innan bestämmelser i ärendet utfärdades.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 402 och II: 596 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Hübinette* (m) och *Ringaby* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 402 och II: 596 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om de privatpraktiserande läkarnas ställning inom sjukförsäkringens ersättningsssystem måtte underställas riksdagen innan bestämmelser i ärendet utfärdades.

Herr HÜBINETTE (m):

Herr talman! När riksdagen i fjol behandlade den stora frågan om 7-kronorsreformen, förelåg en motion med

Ang. ersättningen inom sjukförsäkringen till privatpraktiserande läkare

samma innehåll som den vi nu har att behandla. Andra lagutskottet framhöll i sitt utlåtande, att riksdagen hade möjlighet att diskutera frågan i samband med behandlingen av det förslag som hade framlagts av riksförsäkringsverket. Verket hade nämligen fått i uppdrag av departementschefen att utreda frågan om inlemmandet av de privatpraktiserande läkarna i reformen.

Nu hände det sig att remissinstanserna ganska klart och tydligt kritiserade riksförsäkringsverkets promemoria. Det föranledde departementschefen att göra en förnyad översyn av frågan. Riksförsäkringsverket och socialstyrelsen skulle medverka.

Man sade vidare från utskottets sida den gången att tidsnöden var stor och att om riksdagen skulle beredas möjlighet att yttra sig över frågan, skulle det medföra ytterligare fördröjning.

Nu har båda dessa argument fallit. Vad är det som har hänt? Genom att riksförsäkringsverket och socialstyrelsen fått förnyat uppdrag att se över frågan med anledning av kritiken från remissinstanserna har tidsfaktorn bortfallit. Utskottet kan inte längre åberopa tidsnöden som skäl för sitt ställningstagande, eftersom utredningen nu inte kan beräknas vara avslutad förrän i mitten av år 1971.

Den andra delen av argumentationen, som går ut på att riksförsäkringsverkets promemoria skulle kunna ligga till grund för en diskussion i riksdagen, har naturligtvis också fallit. Jag tycker då att det är ganska underligt, när utskottet anför att det i år liksom i fjol avstyrker motionärernas yrkande, eftersom det inte finns någonting som talar för att riksdagen skall pröva det.

Det finns emellertid en formulering som utskottet enligt min mening inte borde ha ställt sig bakom. Det är märkligt, när utskottet skriver på följande sätt: "Enligt utskottets mening finns ej anledning för riksdagen att ompröva detta ställningstagande *innan* resultatet av det pågående utredningsarbetet in-

om riksförsäkringsverket och socialstyrelsen föreligger." Eftersom Kungl. Maj:t fått befogenhet att utfärda bestämmelser på grundval av den promemoria som skall framläggas, kommer ju aldrig riksdagen att få möjlighet att diskutera saken. Vad tjänar det då till att skriva, att riksdagen inte behöver ompröva sitt ställningstagande förrän resultatet föreligger? Ställningstagandet kan inte omprövas, ty i och med det fattade beslutet har Kungl. Maj:t fått fullmakt att utfärda bestämmelser. Jag skulle vilja fråga utskottets ordförande: Avser utskottet att riksdagen skall diskutera detta? Jag kan inte se någon möjlighet därtill med hänsyn till den fullmakt som Kungl. Maj:t har begärt och fått av riksdagen.

Jag tycker att detta är en så stor och viktig fråga att riksdagen mycket väl skulle kunnat erhålla tillfälle att — som sker i andra sammanhang — resonera om denna. Därefter skulle Kungl. Maj:t mot bakgrunden av den förnyade omprövning som riksförsäkringsverket och socialstyrelsen har gjort och efter inhämtande av riksdagens mening ha utfärdat de bestämmelser som behövs, men detta går inte nu. Det förvånar mig då att utskottet har kunnat göra en sådan formulering som jag här angett och att utskottsmajoriteten har kunnat ställa sig bakom den.

Herr talman! Jag vill till slut bara yrka bifall till den reservation som finns fogad vid föreliggande utskottsutlåtande. Det är som sagt förvånansvärt att inte fler har kunnat ställa sig bakom de synpunkter som anförts i reservationen och som jag tycker är helt självklara.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Låt mig först erinra herr Hübinette om att den fullmakt som regeringen fick i fjol inte är tidsbegränsad utan gäller till dess att ärendet är fullföljt. Kungl. Maj:t har fått full-

Ang. ersättningen inom sjukförsäkringen till privatpraktiserande läkare
makt att fastställa överenskommelse med de privatpraktiserande läkarna innebärande att de skall delta i den reform som beslöts föregående år.

Det är riktigt att man i fjol var så optimistisk att man räknade med att problemet skulle kunna lösas så snabbt att läkarna kunnat inordnas i det nya systemet från och med den 1 juli i år. Det lyckades emellertid inte. Det förslag beträffande läkarnas medverkan som framlades av riks-försäkringsverket har efter utskottets behandling föregående år varit utsänt på remiss. Det har vid remissbehandlingen riktats sådana anmärkningar mot förslaget att nya överläggningar måste tas upp om reglerna för läkarnas medverkan i reformen. Men vi har inte fått veta någonting som skulle kunna tolkas så, att läget har försvårats i sådan riktning att riksdagen behöver ingripa för att få ett resultat till stånd. Jag förmodar att det är detta som åsyftas i den mening som herr Hübinette har läst upp ur utskottets utlåtande. Jag ser heller ingen anledning att räkna med att vi får tillfälle att behandla ärendet, såvida det inte kompliceras så att regeringen kommer till riksdagen med en hemställan om yttrande innan slutlig överenskommelse träffas. Men vi får väl alltid möjlighet att diskutera det sedan ärendet är klart.

Herr Hübinette är förvånad över att inte flera än han, motionärerna och herr Ringaby i andra kammaren har funnit ärendet vara av den vikt att det beslut måste ändras som fattades förra året och som innebär fullmakt för regeringen. Jag tycker inte att någonting har förändrats i det avseendet, och det tycker tydligen inte majoriteten i utskottet heller. Vi har fortfarande förtroende för regeringen och räknar med att förhandlingarna med läkarna skall kunna slutföras så att de privatpraktiserande läkarna kan delta i den nya sjukvårdsreformen på ett sätt som också skulle kunna godkännas av riksdagen, om det vore erforderligt.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr HÜBINETTE (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Strand sade att fullmakten inte är tidsbegränsad. Men vad innebär då den där meningen som jag läste upp? "Enligt utskottets mening finns ej anledning för riksdagen att ompröva detta ställningstagande innan resultatet av det pågående utredningsarbetet inom riks-försäkringsverket och socialstyrelsen föreligger", säger utskottet.

Sedan sade herr Strand att riksdagen inte kan få tillfälle att diskutera frågan, såvida det inte blir särskilda komplikationer och Kungl. Maj:t lägger fram en proposition i ärendet. Det förfaringsättet tilltalar mig inte riktigt, utan jag tycker att detta är en så pass väsentlig fråga att riksdagen borde få möjlighet att diskutera den på nytt.

Herr Strand sade vidare, vilket också förvånade mig, att sedan det är klart får vi tillfälle att diskutera. Ja, utan att kunna påverka det! Då är det ju ganska meningslöst med en diskussion i varje fall inom de här väggarna. Att de sjukvårdssökande kommer att diskutera eventuella felaktigheter — utan att kunna få rättelse — är jag säker på. Vad jag begärde var att få en diskussion innan systemet är fastställt, så att icke alltför stora felaktigheter skall behöva uppstå i det.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Jag vill i korthet som min uppfattning deklarerar att frågan om hur ersättningen skall bestämmas och betalas, när allmänheten söker privatpraktiserande läkare, är av den betydelse att det vore önskvärt att riksdagen fick diskutera den.

Jag är medveten om att riksdagen har givit Kungl. Maj:t ett uppdrag, men det gavs under speciella förutsättningar. Frågan ansågs vara brådskande. Av

Ang. ersättningen inom sjukförsäkringen till privatpraktiserande läkare

olika skäl var det praktiskt sett svårt att underställa frågan riksdagens prövning. Men när nu den situationen är överspelad, så kan jag inte se annat än att det riktiga vore att uppdraget gick tillbaka och att frågan med hänsyn till sin vikt verkligen fick diskuteras av oss, innan bindande avtal träffas.

Jag skall inte ta upp frågan om hur 7-kronorsreformen har verkat på lasaretten — det är på både gott och ont — men nog ger erfarenheterna därifrån anledning till att vi får diskutera hur det skall ordnas med de privatpraktiserande läkarna och ersättningen åt dem.

Jag kommer därför, herr talman, att rösta på reservationen.

Herr KAIJSER (m):

Herr talman! Även jag är av den uppfattningen att det bemyndigande som riksdagen förra året gav Kungl. Maj:t i denna fråga lämnades under förutsättningar, som sedermera inte har infriats, och att det därför kan finnas rimliga skäl att på något sätt försöka återta detta bemyndigande. Om riksdagen begär ett sådant återtagande, skulle Kungl. Maj:t säkert inte opponera sig.

Herr Strand framhöll att det inte finns någonting som säger att det skall bli någon väsentlig ändring i det förslag som föreligger. I själva verket råder ju mycket skiftande förhållanden när det gäller de privatpraktiserande läkarna, och det nya utredningsuppdraget har inriktats speciellt på läkare i gruppomfattning. Det ingick i riksförsäkringsverkets förslag att avtal skulle träffas mellan sjukvårdshuvudmännen och vederbörande läkare vilket skulle reglera ersättning för mottagningskostnader och en inkomst som i varje enskilt fall skulle fastställas genom förhandling. Det finns dock många läkare som praktiserar och, såvitt jag kan förstå, gör en viss nytta, utan att dessa förhållanden över huvud taget kan förekomma. Det finns ju pensionerade lä-

kare som har hela sin pension fastställd och inte har skyldighet att utföra någon verksamhet såsom läkare men som faktiskt kan göra litet nytta ändå och som kanske skulle tycka att det vore roligt att också tjäna litet pengar på detta. Jag bedriver ju en viss läkarverksamhet i denna kammare då och då, och det förefaller som om en del hade glädje av den. Om jag skulle vilja ta betalt härför, hur skulle då någon sjukvårdshuvudman kunna tänkas vilja binda sig för att stå som garant för den ersättningen?

Många andra liknande exempel ter sig på ett sådant sätt att det förefaller mig som om det gamla systemet med återbäringstaxa vore det enda rimliga ersättningsystemet — inte bara under den nu pågående försöksperioden på två år. Det betyder att resultatet av nu pågående utredningsarbete kommer att te sig på ett helt annat sätt än som är tänkt i det förslag från riksförsäkringsverket som nu föreligger. Allt detta gör att det för mig vore ganska naturligt om riksdagen ville se på det nya förslag som så småningom kommer att läggas fram.

I riksförsäkringsverkets promemoria finns dessutom en mening, som säger att riksförsäkringsverket inte har penetrerat möjligheterna att uppnå en taxebindning genom att införa en offentlighetsrättslig prisreglering på privatpraktiserande läkares tjänster. Det behövs stora undersökningar, ett omfattande utredningsarbete och därjämte samfälliga beslut av regering och riksdag, innan man skulle kunna göra något sådant, skriver man. Skulle den frågan komma upp och diskuteras, skulle den så att säga ligga någonstans i bakgrunden även innan man kom så långt att man kunde föra fram den till riksdagen, vore det i varje fall av stort värde att redan på ett tidigt stadium få anlägga principiella synpunkter på det betraktelsesättet. Såvitt jag kan förstå, bör det innebära att en stor del av denna fria läkarverksamhet skulle falla

Ang. ersättningen inom sjukförsäkringen till privatpraktiserande läkare

bort. Än så länge har vi ändå nytta och glädje av de läkare som ägnar sig åt sitt yrke, även om de inte har sådana tjänster att de är tvingade att göra det.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Jag förstår att herr Kaijser kan ha den uppfattningen att riksdagen borde få tillfälle att ta del av den överenskommelse som möjligen kan träffas innan den blir slutgiltig. Han hade samma yrkande förra året. I samband med behandlingen av propositionen och de i anslutning till den väckta motionerna avstyrkte emellertid utskottet bifall till hans yrkande att riksdagen skulle få tillfälle att ta del av resultatet innan det blev slutgiltigt.

Det är möjligt att tidsfaktorn spelade en stor roll vid utskottets ställningstagande, men faktum är att Kungl. Maj:t fick den begärda fullmakten. Utskottet har inte i år funnit någon anledning att ompröva det beslutet. Ingenting av det som har inträffat motiverar i och för sig en omprövning.

I samband med behandlingen av propositionen och motionerna förelåg riks-försäkringsverkets promemoria, där det angavs under vilka villkor verket räknade med att läkarna skulle kunna anslutas till det nya systemet. Promemorian sändes ut på remiss — det var inte gjort när vi höll vårt sammanträde — och det riktades allvarliga anmärkningar i vissa avseenden mot promemorian, vilket resulterade i ett beslut att förslaget skulle överarbetas. Den överarbetningen har vi inte sett resultatet av och vet alltså inte om ändrade förutsättningar gör att det kan finnas anledning för riksdagen att hemställa om att få se på slutresultatet av försöken att träffa överenskommelse med läkarna.

Det är möjligt att både utskottet och riksdagen, när vi får del av vad över-

arbetningen har resulterat i, skulle kunna ändra mening och säga att det med hänsyn till nu föreliggande omständigheter synes finnas skäl för riksdagen att få ta del av förhandlingsresultatet, innan överenskommelsen blir slutgiltig. Vi anser emellertid att regeringen bör kunna utnyttja den fullmakt som den har fått. Den överenskommelse som träffas — även om den är preliminär — kan riksdagen inte ändra. Riksdagen har själv när det varit fråga om förhandlingar, närmast mellan arbetsmarknadens parter på det statliga området, konstaterat att det inte är någon mening med att vi i efterhand skall ta del av och godkänna ett resultat som vi icke har något inflytande på. Jag misstänker att samma situation kommer att föreligga när vi får ta del av en preliminär överenskommelse — den kan lika gärna göras definitiv på en gång. Det skulle underlätta möjligheterna att få fram ett avgörande.

Jag har, herr talman, ingen anledning att frångå den uppfattning som utskottsmajoriteten har i denna fråga. Jag hemställer alltså om bifall till utskottets förslag.

Herr **HÜBINETTE** (m):

Herr talman! Med risk för att bli betraktad som litet tjatig måste jag ändå återkomma när utskottets ordförande säger att ingenting har inträffat som kan föranleda utskottet att ompröva sitt ställningstagande. I samma andedrag säger utskottets ordförande att vi inte har sett den förnyade utredning som igångsatts och således inte heller kunnat ta ställning till den. Det förhållandet kan ju föranleda att en omprövning måste göras, att utskottet finner det uppenbart att riksdagen bör yttra sig i frågan.

Utskottets ordförande utesluter inte att utskottet kan begära att riksdagen skall få diskutera detta spörsmål. Men hur skall det gå till? Kungl. Maj:t har fått en fullmakt att utfärda bestämmel-

Ang. ersättningen inom sjukförsäkringen till privatpraktiserande läkare

ser. Utskottet kan väl inte av eget initiativ ta tillbaka denna fullmakt och säga: "Nu, mina herrar, skall vi ta upp den här frågan och diskutera den." Så tror jag inte det kan gå till.

Jag föreställer mig att man, med det beslut som nu fattas, definitivt ger Kungl. Maj:t möjlighet eller rätt att utfärda dessa bestämmelser och att sedan ingenting kan göras. Sedan kan man helt enkelt inte komma tillbaka till riksdagen, efter vad jag kan förstå. Då finns nämligen tidsfaktorn med i bilden, och Kungl. Maj:t kommer att framhålla att vi inte kan fördröja ärendet ytterligare genom att låta riksdagen ta del av det. Det kommer helt enkelt att bli fråga om ett fastställande av vad Kungl. Maj:t egenmäktigt gör.

Herr **LIDGARD** (m):

Herr talman! Herr förste vice talmannen Strand har i båda sina anföranden talat om de förhandlingar som äger rum mellan läkarnas organisationer och huvudmännen i detta sammanhang. Jag kan inte finna tacksning för ett sådant resonemang om förhandlingar, i varje fall inte i utskottsutlåtandet. Av detsamma framgår nämligen att ett utredningsuppdrag lämnats till riksförsäkringsverket och socialstyrelsen. Visserligen heter det att utredningen skall ske i samråd med Svenska landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet och Sveriges läkarförbund, men ingenting sägs om att ett avtal skall träffas. Här föreligger inte den sedvanliga situationen mellan arbetsmarknadens parter, som herr Strand talade om, utan i detta sammanhang skall en utredning verkställas. De myndigheter som fått detta uppdrag skall lägga fram ett förslag vare sig de kan bli överens med Landstingsförbundet, Kommunförbundet och Läkarförbundet eller inte.

Jag vill vidare anföra, att när bemyndigandet för Kungl. Maj:t att fastställa grunder för ersättning för läkarvårdsvgifter lämnades förra året skedde det

under den givna förutsättningen att resultatet inte alltför mycket skulle avvika från de förslag som vid det tillfället kunde diskuteras. Förutsättningarna för den lämnade fullmakten brister enligt min mening i allra högsta grad. Därför är det motiverat att riksdagen får tillfälle att diskutera situationen på nytt när utredningen föreligger, antingen det råder samförstånd mellan de båda verken och Läkarförbundet, Kommunförbundet eller Landstingsförbundet eller inte. Vilket förbund det blir, som kanske inte gillar förslaget, är likgiltigt i detta sammanhang.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Jag vet inte vad herr Lidgard åsyftade när han sökte gendriva påståendet att det pågår förhandlingar i någon form och att Läkarförbundet är inblandat i dessa. Det är möjligt att förhandlingarna förs av Landstingsförbundet och Kommunförbundet. Riksförsäkringsverket skall väl ändå följa resultatet av de överläggningar som kan komma till stånd på basis av en överarbetning av den promemoria vilken förelåg förra året. Om Landstingsförbundet, Kommunförbundet och Sveriges läkarförbund finner att det skall vara möjligt att vinna anslutning till de villkor som skulle ligga till grund för läkarnas medverkan, föreligger därmed inte någon skyldighet för samtliga läkare att delta — det är jag fullt medveten om. Det måste väl bli en komplettering med något uttalande från dem som skall medverka, att de är villiga att göra det på de villkor som slutligen fastställs genom Kungl. Maj:ts beslut.

Men skillnaden mellan herr Hübinette och mig — vi är kanske båda lika tjatiga! — är väl att herr Hübinette är oroad över att det inte blir något resultat eller att det blir ett dåligt resultat av förhandlingarna, medan jag är övergiven om att blir det ett resultat av det

Om obligatorisk varningsanordning på backande lastbil

arbete som pågår för att få läkarnas medverkan, så kan riksdagen vara tillfredsställd med detta resultat. Blir det negativt resultat, får vi tillfälle att diskutera den uppkomna situationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hübinette* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 64, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hübinette* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 33.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 65, i anledning av motioner angående bostadsbidrag till värnpliktiga, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 58, i anledning av motioner om ett förenklat förfarande i vissa vattenmål; och

nr 59, i anledning av motioner om en översyn av reglerna för kommuns skyldighet att ersätta strömfallsägare för förlorad fallhöjd vid ytvattentäkt.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om obligatorisk varningsanordning på backande lastbil

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 61, i anledning av motioner om obligatorisk varningsanordning på backande lastbil.

Tredje lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 906 i första kammaren av herr *Schött* och nr 1068 i andra kammaren av herr *Thylén m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att trafiksäkerhetsverket måtte få i uppdrag att låta utreda frågan om införande av obligatoriska varningssignaler för backande lastbilar.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 906 och II: 1068 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **SCHÖTT** (m):

Herr talman! Alla är vi djupt skakade av det stora antalet trafikolyckor i

Om obligatorisk varningsanordning på backande lastbil

vårt land. En kuslig påminnelse fick vi i måndagens tidningar, som meddelade att senaste helg krävt inte mindre än 16 liv i trafikolyckor.

Många av dessa torde vara svåra att undvika, andra synes vara onödiga. Till de senare hör enligt min uppfattning de som förorsakas av backande lastbilar.

Som i motionerna anför, är det oftast barn och äldre som kommer i kläm därför att de ej observerats av den backande bilen. Bilföraren, som är ansvarig för att ingen olycka inträffar, har ofta ingen möjlighet att från sin plats kontrollera om det befinner sig någon bakom bilen.

Vi motionärer anser att vad som i första hand bör göras för att förebygga backningsolyckorna är att införa en bestämmelse om att utrusta lastbil med varningsanordningar som träder i funktion automatiskt då lastbilen backar. Varningsanordningarna kan vara en kombination av ljud- och ljussignaler placerade bakpå bilen och reglerade av växelspaken.

I motionerna hemställs därför att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att trafiksäkerhetsverket får i uppdrag att utreda frågan om att införa obligatoriska varningssignaler för backande lastbilar.

Samtliga remissinstanser tillstyrker motionerna. Socialstyrelsen anför att motionerna aktualiserar en synnerligen viktig fråga och finner det mycket angeläget att trafiksäkerhetsverket får det föreslagna utredningsuppdraget. De blindas förening hälsar med stor tillfredsställelse motionerna och vill ge dem sitt kraftiga stöd. Även remissyttrandena från Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande och De handikappades riksförbund är klart tillstyrkande.

Trafiksäkerhetsverket framhåller att verket kommer, även om inte särskilt uppdrag erhålles, att uppmärksam följa utvecklingen på området och i sinom

tid underställa Kungl. Maj:t förslag i ärendet.

Efter denna helt positiva inställning från remissinstansernas sida hade det varit naturligt att utskottet hemställt om bifall till motionerna. Med hänsyn till den allvarliga situationen på trafiksäkerhetens område hade detta enligt min mening varit både sakligt och psykologiskt riktigt. I stället förlitar sig nu utskottet helt på trafiksäkerhetsverkets yttrande och hemställer att motionerna icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Herr talman! Ett bifall till motionerna hade givetvis utgjort en bättre press på trafiksäkerhetsverket och inneburit större förhoppning om en skyndsamt utredning. Att nu ställa ett yrkande mot ett enigt utskott är meningslöst. Jag får därför inskränka mig till dessa kommentarer och till att understryka angelägenheten av att utredningsarbetet — även om det nu kommer att ske utan någon åtgärd från riksdagens sida — skall bedrivas med all tänkbar skyndsamt.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 62, i anledning av motion angående rätten att driva tillfällig handel med livsmedel och blommor;

nr 63, i anledning av motioner om deklaration av tvättmedels fosfathalt;

nr 65, i anledning av motion om ändring av bestämmelserna om införsel av djur;

nr 66, i anledning av motioner om effektivare skydd för fridlysta djur; och

nr 67, i anledning av motion om förbud mot nöjesjakt.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om rätt att anlita valfri resebyrå vid resa i statens tjänst

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 69, i anledning av motioner om rätt att anlita valfri resebyrå vid resa i statens tjänst.

Till behandling hade tredje lagutskottet förehaft två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 766 i första kammaren av herr Åkerlund och nr 894 i andra kammaren av herr Wennerfors, i vilka likalydande motioner föreslagits, att riksdagen med ändring av 1952 års riksdagsbeslut i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om sådan ändring av principen i kungörelsen nr 523/1952, att valfri resebyrå kunde anlitas för resor som bekostades av statsmedel.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionerna I: 766 och II: 894 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr Hedin (m), som ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 766 och II: 894 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av principen i kungörelsen den 3 juni 1952, nr 523, om anlåtande av statens järnvägars resebyråer vid vissa resor, att valfri resebyrå kunde anlitas för resor som bekostades av statsmedel.

Herr ÅKERLUND (m):

Herr talman! Jag skall säga några ord om den reservation som avgivits av herr Hedin till detta utskottsutlåtande. Det gäller frågan om rätt att använda valfri resebyrå vid resor i statens tjänst och då resorna bekostas av statsmedel. Det gäller således inte bara resor direkt i statens tjänst utan även resor där statsmedel eljest är inkluderade.

1952 års kungörelse tillkom på begäran av riksdagen, såsom framhålls i

utskottets utlåtande. Emellertid står kungörelsen enligt reservantens mening påtagligt i strid mot principen om konkurrens på lika villkor. Utskottet förefaller också vara medvetet om att den frågan mycket väl kan ställas, eftersom utskottet måste ha en särmotivering för sin uppfattning.

Denna särmotivering går ut på att man skall se statens företagsamhet på ett alldeles speciellt sätt för att man inte skall komma i strid med principen om konkurrens på lika villkor. Man skall nämligen se på statens företagsamhet som om den vore en enhet.

Då kommer man dess värre i strid med en annan princip, nämligen den som är grundläggande för upphandlingskungörelsen, vilken säger att staten skall göra sin upphandling där denna billigast kan ske.

I reservationen framhålls just att resultatet av denna bestämmelse blir en inskränkning av konkurrensen, helt enkelt en klar konkurrensbegränsning. Detta är enligt min mening en principiellt viktig fråga. Om man accepterar principen att den statliga företagsamheten skall ses som en enhet, är det rätt naturligt att — med tanke på att det även är annan verksamhet än resebyråverksamhet som bedrivs av staten — ställa sig frågan om en följd av den principen blir att man är skyldig att t. ex. begagna statens järnvägar, när man reser i statens ärenden. Statens ämbetsmän skulle alltså inte ha rättighet att t. ex. använda bil. Är man skyldig att vid en upphandling köpa trävarorna från domänverket, är man skyldig att köpa papperet från ASSI därför att det är ett statligt företag? Är man på bankområdet skyldig att i alla sammanhang använda Kreditbanken?

Det är frågeställningar som vi tidigare haft uppe till diskussion i denna kammare, och riksdagen har i själva verket inte uttalat sig till förmån just för en sådan linje utan förordat bestämmelserna i upphandlingskungörelsen och principen om konkurrens på lika villkor.

Om rätt att anlita valfri resebyrå vid resa i statens tjänst

Men på detta speciella område skall det alltså vara ett undantag, och det undantaget kan vi motionärer och reservanter inte acceptera. Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr KRISTIANSSON, SVANTE, (s):

Herr talman! Med hänsyn till de kritiska synpunkter som herr Åkerlund anförde gentemot utskottets utlåtande finns det kanske anledning att teckna bakgrunden till de bestämmelser som föreligger.

Bestämmelsen som påtalas i motionerna har tillkommit med anledning av riksdagens revisorers berättelse av år 1951. Den undersökning som revisorerna verkställde rörande förfaringsrådet vid beställning av biljetter för statliga tjänsteresor utvisade att privata resebyråer anlätades i stor utsträckning. Detta hade till följd att förmedlingsprovision på försålda biljetter kom att tillfalla privata resebyråer och medföra ett inkomstbortfall för statsverket av betydelse.

I revisorernas berättelse framhölls att allmänna föreskrifter borde utfärdas av innebörd att statsmyndigheterna åläggas att vid biljettbeställningar som regel hänvända sig till statens järnvägar tillhörig resebyrå. I detta riksdagens revisorers uttalande instämde statskontoret och statsutskottet.

I tredje lagutskottets utlåtande nr 69 i anledning av motionerna hänvisar utskottet till riksdagens behandling av liknande motioner år 1969 och vidhåller att det, eftersom statens företagsamhet bör ses som en enhet, är naturligt att statsverkets egna resebyråer i första hand anlitas för resor som bekostas av statsmedel. Att så sker kan enligt utskottets mening inte anses strida mot principen att konkurrens bör äga rum på lika villkor. Enligt utskottets mening finns det ingen anledning att frångå nämnda ståndpunkt.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Åkerlund begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 69, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Åkerlund begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 85;

Nej — 20.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 70, i anledning av motioner om lagstadgat skydd för landskapsbilden vid skogsavverkning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 37, i anledning av motioner om vissa åtgärder för att öka bestånden av lax och havsöring, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 49, i anledning av motioner om bättre möjligheter till rörelseträning för äldre och rörelsehindrade;

nr 50, i anledning av motioner om en inventering av rehabiliteringsbehovet, m. m.;

nr 51, i anledning av motioner om skrotningsavgift på bilar samt om slopande av exportförbudet på järnskrot;

nr 52, i anledning av motion om sammanträdesersättning till suppleant i statligt länsorgan;

nr 53, i anledning av motion om en samordnad forskning angående tätorternas trafikproblem;

nr 54, i anledning av motion angående skolungdomsutbytet; och

nr 55, i anledning av motioner om bostadstillägget för pensionärer m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag erinrar om att det instundande fredag endast blir bordläggningsplenum.

För fredag i nästa vecka, den 13/11, har upptagits ett eventuellt arbetsplenum kl. 10.00. Detta plenum behöver emellertid inte hållas. Fredagen den 13/11 hålles därför endast bordläggningsplenum, kl. 14.00.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 347, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för lots- och fyrväsendets organisation och för statliga sjöfartsavgifter jämte motioner.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 143 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades och bordlades en av herrar *Svenungsson* och *Schött* undertecknad motion, nr 1303, i anledning av skrivelse från talmanskonferensen med överlämnande av en från konstitutionsutskottet inkommen skrivelse med förslag till ny riksdagsstadga.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.49.

In fidem

K.-G. Lindelöw

/Solveig Gemert

Torsdagen den 5 november

Kammaren sammanträdde kl. 15.00.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne oktober.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 348, till styrelsen för riksdagens förvaltningskontor angående vissa frågor i samband med övergången till beslutad personalorganisation för enkammarriksdagen.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 349, till Konungen med anledning av motioner om beskattningen av pensions- och kapitalförsäkringar.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 350, i anledning av motioner om införande av särskild rehabiliteringsförsäkring; och

nr 351, i anledning av motioner angående lagstiftningen om arbetarskydd m. m.

Om vidgad rätt till avdrag för förhöjda levnadsomkostnader för den som arbetar i storstad men bor kvar i utflyttningsområde

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Ove Karlssons* (s) fråga om vidgad rätt till avdrag för förhöjda levnadsomkostnader för den som arbetar i storstad men bor kvar i utflyttningsområde, vilken fråga intagits

i kammarens protokoll för den 27 oktober, och anförde:

Herr talman! Herr Ove Karlsson har frågat om jag är beredd att pröva möjligheterna att ändra beskattningsreglerna så, att de som är bosatta i utflyttningsområden, t. ex. inom vissa delar av Kopparbergs län, men har sin arbetsplats inom de storstadsregioner där konjunkturens överhettning är särskilt kännbar, ges vidgade möjligheter att göra avdrag för fördyrade levnadskostnader samt för resor till och från arbetet.

Den som på grund av sitt arbete bosätter sig på annan ort än där hans familj är bosatt har enligt gällande regler rätt till avdrag för den ökning av levnadskostnaden som föranledes av den skilda bosättningen, om det med hänsyn till makes förvärvsverksamhet, svårighet att få familjebostad eller liknande omständighet inte skäligt kan ifrågasättas att familjen skall flytta till den skattskyldiges nya bostadsort. Såsom bestämmelserna om avdragsrätt vid dubbel bosättning är utformade har beskattningsmyndigheterna möjligheter att bedöma avdragsfrågan så att skäligt avdrag erhålls i varje enskilt fall.

Jag vill vidare erinra om att rätten till avdrag för bilresor till och från arbetet utvidgats väsentligt år 1969.

Herr KARLSSON, OVE, (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Sträng för svaret på min fråga.

Det är ju så att antalet pendlare från många områden i landet är rätt betydande, inte minst från glesbygdskommunerna, däribland de områden i Dalarna som ligger kring Siljan och kommunerna inom norra och västra läns-

Om vidgad rätt till avdrag för förhöjda levnadsomkostnader för den som arbetar i storstad men bor kvar i utflyttningsområde

delen. Det är människor som har sitt arbete i expansiva tätorter men föredrar att bo kvar i sin gamla miljö. Många av dem är tvångsförflyttade, andra väljer att frivilligt söka arbete där sådant erbjuds. Det gäller människor som utan befordran eller erhållande av bättre betalt arbete men ofta även av andra skäl tvingats söka arbete på annan ort. De har på den ort där de tidigare vistats haft en billig och bra bostad och bott i en enligt deras egen uppfattning trevlig miljö. I den nya situationen kan bostaden vara avsevärt dyrare. Ofta kan flyttningen innebära många år i bostadskö och en miljö som de är helt ovana vid — med allt vad det innebär. Den nya bostadsorten kan många gånger vara någon av Stockholms förorter, vilket också kan medföra svårigheter när det gäller allmänna serviceinrättningar.

Det är utan tvekan så, herr talman, att frågans tyngdpunkt får anses ligga i de lokalpolitiska aspekterna. Det måste till stora investeringar och många nya arbetstillfällen i utflyttningsområdena för att pendlarnas gamla arbetstillfällen i hemkommunerna skulle något så när kunna ersättas.

Statsrådet säger i svaret, att bestämmelserna om avdragsrätt vid dubbelbosättning är så utformade att beskattningsmyndigheterna har möjligheter att bedöma avdragsfrågan på sådant sätt att skäligt avdrag erhålles i varje enskilt fall. Många skulle emellertid utan tvekan anse det fördelaktigare om rätten till avdrag mera konkret fastställdes — gärna till maximibelopp eller på annat sätt — så att de på förhand visste exakt i vilka former de kunde påräkna avdrag.

Nu inträffar det att personer som pendlar gör avdrag men av beskattningsmyndigheterna vägras detta avdrag, även om deras begäran är att betrakta som relativt ringa och inte utgör något försök till missbruk. Deras situation kan då bli mycket besväran-

de. Bostad kan inte snabbt anskaffas på den nya orten och deras inkomster beskärs på ett sådant sätt, att ekonomiska svårigheter uppstår för familjen som sådan — detta utöver den press som pendlarna ändå ofta får leva under. Det är också så att många människor avvaktar med flyttningen till den nya bostadsorten tills vetskap erhållits om att deras nya arbete är stadigvarande och icke upphör efter en kort tid.

Vidare utgör, herr talman, många pendlare livsgnistan för bygder, där utflyttningen är mycket kännbar, samtidigt som deras flyttning skulle åstadkomma bekymmer på den ort dit de flyttar. Den ort de bor på kan vara en sådan ort, där utflyttningen direkt skulle orsaka att skola eller andra serviceinrättningar får svårigheter att överleva. Flyttningen skulle också innebära att gjorda samhällsinvesteringar i bostäder m. m. blir överflödiga, samtidigt som det på den nya orten krävs nyinvesteringar för att den skall kunna ta emot den kö som ofta kan uppstå.

Herr talman! Den oro, som jag här sökt redogöra för, har många människor givit till känna för mig. Man har uttryckt farhågor över att det inte görs någonting för att få bukt med svårigheterna på ett fullt tillfredsställande sätt.

Jag ber än en gång att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Herr statsrådet **STRÄNG:**

Herr talman! Jag vill bara göra den kommentaren att det naturligtvis kan vara önskvärt att man utformar konkreta bestämmelser för avdragsrätt i de här relaterade fallen, men i praktiken lär det inte gå. Så sent som den 18 mars i år har ju frågan behandlats i bevillningsutskottet, som konstaterade att det inte är möjligt att lösa problemet med några generella regler.

Meddelande ang. enkla frågor

Man får lägga i taxeringsmyndigheters händer att göra en bedömning från fall till fall.

Det har sagts mig att man i allmänhet är tillerkänd vissa avdrag för resor — ett par resor per månad med billigaste färdmedel. När sedan utöver resekostnaden tillkommer fördyrade levnadskostnader, gäller ju enligt skattelagarna en regel, som väl närmast kan förklaras på följande sätt:

En person som på detta vis tvingas att bosätta sig på annan ort än där familjen bor, har rätt till avdrag för ökade levnadskostnader i vissa fall, och i vissa fall har han det inte. Han har inte den rätten om familjen kan flytta med honom till arbetsorten. Han kan få avdrag i de fall då det är omöjligt för familjen att flytta till den ort där vederbörande har sitt arbete.

Nu framgick det av herr Ove Karlsons inlägg, att de pendlare som det är fråga om inte har valt att ställa sig i bostadskön i Stockholm. De är inte så attraherade av att bli placerade i en av Stockholms förorter, utan de trivs bättre med att bo hemma i Dalarna. De har således själva valt den situationen. I det fallet är skattelagarna så skrivna, att man inte kan medge några speciella avdrag för fördyrade levnadskostnader. Jag tror inte att man här kommer närmare en lösning av problemet.

Denna fråga behandlades som sagt av bevillningsutskottet så sent som i våras, då bevillningsutskottet intog den mycket klara ståndpunkten att detta problem kan lösas endast efter en prövning i det enskilda fallet. I sitt betänkande säger bevillningsutskottet att beskattningsmyndigheter och skattemyndigheter har — som bestämmelserna är utformade — tämligen stora möjligheter att bedöma avdragsfrågan generöst. Utskottet anser att reglerna täcker alla de fall då avdrag för ökade levnadskostnader till följd av dubbel bosättning kan vara motiverade." Med hänsyn härtill avstyrkte bevill-

ningsutskottet en del motioner i exakt samma riktning som de synpunkter frågeställaren i dag har gjort sig till talesman för.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet motionen nr 1303.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 167, med förslag till lag om tystnadsplikt för apotekspersonal, m. m.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen

av herr *Österdahl* (fp) till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet: "Har Statsrådet uppmärksammat att en avsevärd del av den statliga kreditgarantiram som ställts till förfogande för jordbrukets rationalisering inte kan nyttjas på grund av läget på kreditmarknaden? Vilka åtgärder ämnar Statsrådet vidta för att lån till jordbrukets rationalisering för vilka statlig kreditgaranti lämnas också kan placeras i kreditinstitut?"; samt

av herr *Wallmark* (m) till herr statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet: "Vill Statsrådet redovisa efter vilka principer representer för de studerande i fakultetsberedningen för de tekniska vetenskaperna utses?"

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.13.

In fidem

K.-G. Lindelöv

/Solveig Gemert

Fredagen den 6 november

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollen för den 28 nästlidne oktober.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 167, med förslag till lag om tystnadsplikt för apotekspersonal, m. m.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 166, med förslag till lag om ändring i lagen (1935:113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling;

nr 171, angående handläggningen av vissa delar av vägtrafiklagstiftningen;

nr 178, med förslag till förordning om ändring i förordningen (1941:251) om särskild varuskatt, m. m.;

nr 180, om bemyndigande att i visst fall avstå fast egendom som tillfallit allmänna arvsfonden såsom arv;

nr 196, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1946:722) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret; och

nr 197, med förslag till lag om premiering av visst frivilligt sparande, m. m.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av motion angående de svenska insatserna i det internationella nedrustningsarbetet; samt

nr 15, i anledning av motioner om vissa påtryckningar mot Portugal;

statsutskottets utlåtanden:

nr 145, i anledning av motioner om anpassning av viss militär utbildning till det civila utbildningssystemet;

nr 146, i anledning av motioner om förbättrade studiemöjligheter för värnpliktiga;

nr 147, i anledning av motioner om bättre samordning av planeringen inom försvaret och den kommunala planeringen;

nr 148, i anledning av motioner om femdagarsvecka inom försvaret;

nr 149, i anledning av motioner angående utbetalningen av familjebidrag till värnpliktiga;

nr 150, i anledning av motioner om en alternativ skola;

nr 151, i anledning av motioner om den andliga vården vid sjukhusen;

nr 152, i anledning av motioner om obligatorisk information i grundskolan om de handikappades problem;

nr 153, i anledning av motioner om viss granskning av radio- och televisionsprogram för utbildningsändamål;

nr 154, i anledning av motioner om det obligatoriska medlemskapet i studentkår;

nr 155, i anledning av motioner om fortsatt lokalplanering för de icke-laborativa institutionerna vid Stockholms universitet;

nr 156, i anledning av motion om utbildning av psykoterapeuter;

nr 157, i anledning av motioner om ökad manlig rekrytering till vårdyrken;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om tillägg till vissa statliga skadelivräntor;

nr 159, i anledning av motioner om återlämnande till Danmark av tronhimmel som tillhört Kronborgs slott;

nr 160, i anledning av motioner angående det statliga kulturstödet;

nr 161, i anledning av motioner angående ersättning till suppleant i företagsnämnd hos statlig myndighet;

nr 162, i anledning av motion angående beräkningen av statliga sammanträdesarvodet; samt

nr 163, i anledning av motioner angående utredning beträffande ombildning av i första hand förenade fabriksverken och domänverket till aktiebolag;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 56, i anledning av motioner angående allmännyttiga stiftelser;

nr 58, i anledning av motion om åtgärder för att motverka maktkoncentration hos multinationella företag; samt

nr 59, i anledning av framställning från styrelsen för riksdagens förvaltningskontor om ytterligare anslag till Den inre riksdagsförvaltningen: Kostnader för provisoriska lokaler;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 49, i anledning av motioner angående barnavårdsmannainstitutionen;

nr 55, i anledning av motioner angående rättsvården;

nr 56, i anledning av motioner om kortvarigt frihetsberövande för unga lagöverträdare; samt

nr 57, i anledning av motioner om en allmän översyn av lagstiftningen om stiftelser, m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 67, i anledning av motioner angående beräkningen av pensionsgrundande inkomst;

nr 68, i anledning av motioner angående försäljningen av giftiga växter;

nr 69, i anledning av Nordiska rådets svenska delegations skrivelse med överlämnande av berättelse för rådets ader-

tonde session, såvitt skrivelsen tilldelats andra lagutskottet;

nr 70, i anledning av motioner om behörighet för anställd att vara ledamot av försäkringskassas styrelse, m. m.; samt

nr 71, i anledning av motioner om undantag från strejkrätt för besiktningsveterinär vid nödslakt;

tredje lagutskottets utlåtande nr 74, i anledning av skrivelse från Nordiska rådets svenska delegation med överlämnande av berättelse för rådets adertonde session, i vad skrivelsen hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, jämte i ämnet väckt motion;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 40, i anledning av motioner angående anslagen till forskning och försöksverksamhet inom jordbruket; samt

nr 41, i anledning av motioner om en undersökning av de ekologiska verkningarna av stora hyggen; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av motioner om åtgärder för att öka den manliga rekryteringen till vårddyrkena;

nr 58, i anledning av motioner om skyldighet för bilägare att svara för sjukvårdskostnader i anledning av trafikolyckor; samt

nr 59, i anledning av motioner om fosterhem för svårangepassade barn och ungdomar.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.08.

In fidem

K.-G. Lindelöw

/Solweig Gemert